

Република Србија
Министарство за рад, запошљавање,
борачка и социјална питања
Министарство финансија
Сектор за уговарање и финансирање
програма из средстава Европске уније

Овај пројекат финансира
Европска унија

**“ТЕХНИЧКА ПОМОЋ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊЕ И ПРОЦЕНУ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА НА
НАЦИОНАЛНОМ И ЛОКАЛНОМ НИВОУ И ЗА ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА УЧЕШЋЕ У ЕВРОПСКОМ
СОЦИЈАЛНОМ ФОНДУ”**

MODEL ZA DOSEZANJE I AKTIVACIJU NEET MLADIH KOJI SE NALAZE VAN SISTEMA

Припремиле:

Irma Lutovac

Dajna Marinković

Београд, септембар 2024.

Ovaj izveštaj je pripremljen u okviru Projektne aktivnosti 4.2.1 Dalji razvoj modela za dosezanje, registraciju i aktivaciju NEET mladih.

Ovaj izveštaj je napravljen uz finansijsku podršku Evropske unije. Njegov sadržaj je isključiva odgovornost autora i ne odražava nužno stavove Evropske unije, Ugovornog autoriteta, institucija korisnika ili bilo koje druge pomenute organizacije.

SADRŽAJ

Lista skraćenica	4
1. Uvod	5
1.1. Garancija za mlade	6
1.2. NEET mladi u Srbiji.....	7
2. Koraci u dosezanju i aktivaciji NEET mladih	12
2.1. Identifikacija i mapiranje	13
2.1.1. Identifikacija NEET mladih.....	13
2.1.2. Mapiranje usluga i dostupne podrške mladima.....	13
2.2. Uspostavljanje kontakta	15
2.2.1. Informativne kampanje	15
2.2.2. Terenski (ulični) rad.....	20
2.2.3. Omladinski prostori	25
2.3. Procena spremnosti NEET mladih da se uključe u GzM i identifikacija prepreka i potreba	29
2.4. Izgradnja partnerstava	33
2.5. Aktivacija i pružanje usluga.....	34
2.5.1. Kreiranje Plana pripreme za ulazak u GzM na osnovu sprovedene procene i identifikovanih prepreka NEET mladih.....	34
2.5.2. Usluge.....	36
2.6. Praćenje/održavanje kontakta sa NEET mladima i nakon upućivanja na usluge drugih pružalaca i NSZ.....	42
2.6.1 Praćenje/održavanje kontakta sa NEET mladima nakon upućivanja na usluge drugih pružalaca	42
2.6.2 Praćenje/održavanje kontakta sa NEET mladima nakon upućivanja u NSZ	44
3. Upućivanje na NSZ i registracija u GzM.....	45
4. Praćenje i evaluacija	46
4.1. Praćenje pilotiranja.....	47
5. Standardi usluga dosezanja.....	48
Prilozi	49
UPITNIK ZA PROCENU SPREMNOSTI MLADIH DA SE UKLJUČE U GARANCIJU ZA MLADE (GzM)	49
Obrazac 1- PROCENA SPREMNOSTI NEET MLADIH DA SE UKLJUČE U GARANCIJU ZA MLADE.....	51
Obrazac 2 - PLAN PRIPREME ZA ULAZAK U GARANCIJU ZA MLADE	52
Obrazac 3 – UPUT ZA UKLJUČIVANJE U GARANCIJU ZA MLADE	53

LISTA SKRAĆENICA

APZ	Aktivna politika zapošljavanja
ARS	Anketa o radnoj snazi
GzM	Garancija za mlade
EU	Evropska unija
ESF	Evropski socijalni fond (<i>eng. European Social Fund</i>)
IPZ	Individualni plan zapošljavanja
JLS	Jedinica lokalne samouprave
JPOA	Javno priznati organizatori aktivnosti obrazovanja odraslih
KViS	Karijerno vođenje i savetovanje
MOR	Međunarodna organizacija rada
MRZBSP	Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
NEET	Mladi koji nisu zaposleni, nisu u obrazovanju, niti su na obuci (<i>eng. Youth not in employment, education or training</i>)
NSZ	Nacionalna služba za zapošljavanje
NSP	Novčana socijalna pomoć
OSI	Osobe sa invaliditetom
OCD	Organizacije civilnog društva
PVO	Predškolsko vaspitanje i obrazovanje
RZS	Republički zavod za statistiku Srbije
RS	Republika Srbija

1. UVOD

Nezaposlenost i neaktivnost mladih mogu imati dugotrajne posledice kako za mlade pojedince tako i za društvo kao celinu. Dokazi upućuju da isključenost sa tržišta rada, socijalna isključenost i nedovoljna iskorišćenost ljudskih resursa ostvaruju negativan uticaj na ekonomski rast i da bi ulaganjem dodatnih napora država mogla da izbegne troškove povezane sa visokim nivoom nezaposlenosti i neaktivnosti mladih (koji mogu iznositi 0,8-0,9% BDP na godišnjem nivou)¹.

I pored pozitivnih kretanja osnovnih pokazatelja tržišta rada u Republici Srbiji, situacija mladih na tržištu rada i dalje zabrinjava i iziskuje potrebu za sistemskom intervencijom u cilju uklanjanja barijera koje stoje između mladih i tržišta rada. Dodatno, osnovni pokazatelji tržišta rada ukazuju da problem nedovoljne aktivnosti mladih perzistira, iz kog razloga je potrebno raditi na modelu za dopiranje do onih mladih koji su pasivni, demotivisani i koji se sami ne obraćaju institucijama za podršku, kao i na prepoznavanju i promociji aktivnosti doseganja u partnerstvu sa organizacijama civilnog društva (OCD), kancelarijama za mlade (KzM) i drugim relevantnim akterima.

Republika Srbija je u julu 2021. godine potvrdila *Deklaraciju Zapadnog Balkana o osiguranju održive integracije mladih na tržište rada* i prihvatila da će raditi na postepenom uvođenju Garancije za mlade. **Garancija za mlade** sprovodiće se po modelu koji se primenjuje na nivou EU i u skladu sa Preporukom Saveta EU „Most ka poslovima – jačanje Garancije za mlade“². Prvi Plan implementacije obuhvata vremenski period od 2023. do 2026. godine i predviđa, između ostalog, razvoj i pilotiranje *Modela za doseganje i aktivaciju NEET mladih koji se nalaze van sistema* (dalje: *Model*).

Model je razvijen kroz projekat “Tehnička podrška za implementaciju, praćenje i evaluaciju politike zapošljavanja na nacionalnom i lokalnom nivou i jačanje kapaciteta za učešće u ESF” finansiranom od strane EU i njime se utvrđuju metodologija i alati za uspostavljanje kontakta, aktivaciju i pružanje podrške mladima koji su udaljeni od tržišta rada, minimalni standardi usluga i okvir za praćenje rezultata pruženih usluga. Pilotiranje Modela sprovešće se na teritoriji tri filijale Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ): Niš, Kruševac i Sremska Mitrovica, a rezultati pilotiranja i prikupljene informacije koristiće se za dalje unapređenja Modela i aktivnosti doseganja.

---

¹ Procene EUROFOND-a pokazuju da su se u 2012. godini i Slovenija i Slovačka Republika, koje su imale stope i nivoe NEET uporedive sa Srbijom, suočavale sa ekonomskim troškovima u rasponu od 0,8 do 0,9% BDP-a. EUROFOND (2012), NEET – Mladi ljudi koji nisu zaposleni, nisu u obrazovanju ili obuci: karakteristike, troškovi i odgovori politike u Evropi, Kancelarija za publikacije Evropske unije, Luksemburg.

² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AAOJ.C_.2020.372.01.0001.01.ENG

Napomena:

Model prikazan u nastavku obuhvata širi set aktivnosti i usluga koje predstavljaju željeno stanje u pravcu dosezanja do NEET mladih i njihove aktivacije. Ipak, polazeći od procene postojećih kapaciteta, preliminarnih nalaza mapiranja i ograničenih finansijskih sredstava, preporuka je da se za potrebe pilotiranja Modela, aktivnosti i usluge koje pružaju OCD ograniče, a da se nakon pilotiranja uradi procena sprovedenih aktivnosti i pruženih usluga, kapaciteta uključenih aktera i utrošenih finansijskih sredstava, kako bi se dale preporuke za unapređenje Modela i postepeno proširenja predviđenih usluga.

Za potrebe pilotiranja planirano je sprovođenje sledećih koraka:

- Identifikacija i mapiranje (2.1),
- Uspostavljanje kontakta (2.2),
- Procena spremnosti NEET mladih da se uključe u GzM i identifikacija prepreka i potreba (2.3),
- Aktivacija i pružanje usluga (2.5),
- Upućivanje na NSZ i registracija u GzM (3),
- Praćenje/održavanje kontakta sa NEET mladima nakon upućivanja u NSZ (2.6.2)
- Praćenje i evaluacija (4).

Radi lakšeg snalaženja, u tekstu su posebno označeni delovi Modela, koji se neće pilotirati.

1.1. GARANCIJA ZA MLADE

Garancija za mlade (GzM) je program kojim se na nezaposlenost mladih odgovara kroz saradnju različitih sektora i socijalnih partnera i podrazumeva da mladi do 30 godina starosti dobijaju kvalitetnu ponudu za posao, nastavak obrazovanja (obuku), šegrtovanje ili radnu praksu u roku od četiri meseca od ulaska u status nezaposlenosti ili napuštanja, odnosno završetka formalnog obrazovanja.

GzM se sprovodi u četiri faze:

Mapiranje i rana intervencija

Unapređenje baze znanja o NEET mladima. Preveniranje ulaska mladih u NEET status kroz sistem formalnog obrazovanja i razvijanje kurativnih mera za mlade koji nisu u obrazovanju, koji su bez kvalifikacija ili sa niskim nivoom kvalifikacija.

Dosezanje

Dosezanje do NEET mladih koji su udaljeni od tržišta rada i koji se sami ne obraćaju institucijama za podršku.

Inicijalna priprema NEET mladih za ulazak u GzM.

Priprema

Registracija u GzM, segmentacija i profilisanje NEET mladih.

Dogovaranje IPZ i priprema mladih za prihvatanje ponude.

Ponuda

Zapošljavanje

Nastavak obrazovanja/obuka

Šegrtovanje

Radna praksa

Dosezanje kao faza Garancije za mlade

Faza dosezanja (eng. outreach) u okviru GzM predviđa dosezanje do NEET mladih koji su udaljeni od tržišta rada i koji se sami ne obraćaju institucijama za podršku radi njihovog uključivanja u GzM.

Iskustva sprovođenja GzM na nivou EU, ukazuju da su slabiji rezultati ostvareni u pravcu uključivanja mladih koji su najudaljeniji od tržišta rada i koji se suočavaju sa više faktora otežane zapošljivosti, te da je potrebno dodatne napore uložiti u razvoj individualizovane i integrisane podrške. Upravo iz tog razloga potrebno je da dosezanje do mladih pored uspostavljanja kontakta i distribucije relevantnih informacija o postojećim uslugama i GzM, za one koji su najugroženiji i najudaljeniji od tržišta rada uključi motivisanje, osnaživanje i pružanje dodatnih usluga kroz izgradnju odnosa poverenja, pre upućivanja na NSZ i registrovanja u GzM. U skladu sa tim može se očekivati određeno preklapanje (ne i ponavljanje) usluga koje se nude NEET mladima od strane OCD u fazi dosezanja sa uslugama NSZ u fazi pripreme, ali polazeći od toga da OCD pre svega rade sa mladima koji nemaju dovoljno poverenja i ne obraćaju se institucijama za podršku, očekivano je da će bolje reagovati na podršku od strane OCD. Pored toga, ovakav pristup dozvolice raspodelu aktivnosti i rasterećenje kapaciteta NSZ.

Aktivnosti dosezanja će biti pilotirane zajedno sa sistemom pružanja usluga GzM na teritoriji tri filijale NSZ. Pilotiranje treba da omogući testiranje Modela i pruži povratne informacije o tome: 1) šta daje najbolje rezultate za različite grupe NEET mladih; 2) koje usluge podrške su najpotrebnije (npr. KViS usluge, usluge socijalne zaštite, briga o deci...) i 3) koje dodatne kapacitete i kompetencije OCD i kancelarije za mlade treba da razviju radi sprovođenja delotvornih aktivnosti dosezanja.

1.2. NEET MLADI U SRBIJI

Pored osnovnih indikatora tržišta rada, stopa NEET koja obuhvata mlade koji nisu zaposleni, nisu u obrazovanju ili obuci se sve više koristi kako bi se preciznije prikazao položaj mladih na tržištu rada i izazovi sa kojima se suočavaju.

Kako bi se adekvatno pristupilo dosezanju do NEET mladih, potrebno je razumeti karakteristike i heterogenost ove grupe. NEET grupa uključuje različite podgrupe mladih ljudi sa različitim iskustvima i potrebama. Tu spadaju mladi koji su dugoročno nezaposleni, oni koji tek ulaze na tržište rada, mladi koji brinu o deci ili članovima domaćinstva, oni koji su privremeno bolesni ili žive sa dugotrajnim invaliditetom i mladi ljudi koji jednostavno prave pauzu od posla ili obrazovanja. Oni uključuju mlade ljude sa malo kontrole nad svojom situacijom i one koji mogu da biraju, one koji su vezani za tržište rada (nezaposleni mladi) i one koji su potpuno odvojeni (neaktivni mladi, koji nisu u obrazovanju ili obuci), one koji su registrovani kod javnih službi (zapošljavanje, socijalna pomoć ili zdravstvena služba) i oni koji su „van radara“.³

---

³ Guide for developing national outreach strategies for inactive young people / Corbanese Valli, Rosas Gianni; International Labour Office – Geneva: ILO, 2017

Tabela 1. NEET mladi (15-29) prema polu i statusu na tržištu rada, u %, 2018-2023

	2018.	2019.	2020.	2021. ^{(b)4}	2022.	2023.
NEET stopa	20,1	19,0	20,0	19,1	15,4	15,2
<i>Muškarci</i>	17,8	17,1	18,4	17,3	13,4	14
<i>Žene</i>	22,5	20,9	21,6	21,0	17,5	16,6
Nezaposleni NEET mladi⁵	10,6	9,2	8,4	8,5	7,3	7,2
<i>Muškarci</i>	11,5	10,4	9,5	9,7	8,2	8,3
<i>Žene</i>	9,6	8,0	7,3	7,2	6,3	5,9
NEET mladi van radne snage (neaktivni)⁶	9,5	9,7	11,6	10,6	8,1	8,1
<i>Muškarci</i>	6,3	6,7	8,9	7,6	5,1	5,7
<i>Žene</i>	12,8	12,9	14,4	13,8	11,1	10,6

Izvor: EUROSTAT

NEET stopa beleži pozitivne pomake u posmatranom periodu, a u 2022. godini se beleži i manja razlika u učešću mladih van radne snage, odnosno nastavlja se trend prisutan pre 2020. godine i uticaja pandemije. Dodatno, može se konstatovati da su mlade žene kontinuirano zastupljenije među NEET mladima. Među nezaposlenim NEET mladima žene beleže bolje rezultate, ali je njihovo učešće u neaktivnosti veće, gde se beleži i značajniji rodni jaz, što ukazuje da mlade žene imaju veće poteškoće sa aktivacijom na tržištu rada.

Dodatno, informativan podatak je izdvajanje u okviru NEET mladih, onih koji **žele da rade** bez obzira da li traže zaposlenje ili ne i onih koji **ne žele da rade**.

⁴ (prekid vremenske serije) Od 1. januara 2021. godine RZS primenjuje Uredbu 2019/1700 Evropskog parlamenta i Saveta od 10. oktobra 2019. godine kojom se uspostavlja zajednički okvir za evropske statistike o licima i domaćinstvima koje se zasnivaju na podacima o pojedincima prikupljenim na osnovu uzorka. Ova uredba, između ostalih promena, podrazumeva primenu nove metodologije Ankete o radnoj snazi. U ovom trenutku izvršena je revizija samo osnovnih indikatora tržišta rada, tako da nije obezbeđena uporedivost NEET stope sa novom metodologijom.

⁵ Nezaposleni (aktivni) NEET mladi u odnosu na ukupan broj mladih.

⁶ NEET mladi van radne snage (neaktivni) u odnosu na ukupan broj mladih

Tabela 2. NEET mladi (15-29) prema polu i želji da rade, u %, 2018-2023

	2018.	2019.	2020.	2021. ^{(b)7}	2022.	2023.
Žele da rade⁸	15,6	14,1	14,7	11,5	9,7	9,2
<i>Muškarci</i>	15,1	14,1	15,5	12,5	10,2	10,2
<i>Žene</i>	16,2	14,1	13,8	10,5	9,1	8,2
Ne žele da rade⁹	4,5	4,8	5,3	7,6	5,7	6,0
<i>Muškarci</i>	2,7	3,0	2,9	4,8	3,2	3,8
<i>Žene</i>	6,3	6,8	7,8	10,5	8,4	8,4

Izvor: EUROSTAT

Međunarodna organizacija rada sprovela je **mapiranje NEET mladih u RS za potrebe pripreme Plana implementacije Garancije za mlade¹⁰**, na bazi podataka za period od 2017. do 2020. godine, te će se ovaj izveštaj uzeti kao polazna tačka u sagledavanju ključnih karakteristika NEET mladih u RS.

Populacija NEET obično se deli na sedam podgrupa. Nezaposleni se dele prema trajanju nezaposlenosti (kratkoročno i dugoročno nezaposleni), dok se neaktivni mladi dele na različite grupe prema razlogu neaktivnosti.

⁷ Prekid u vremenskoj seriji

⁸ NEET mladi koji žele da rade u odnosu na ukupan broj mladih

⁹ NEET mladi koji ne žele da rade u odnosu na ukupan broj mladih

¹⁰ Mladi koji nisu zaposleni, nisu na školovanju ili obuci (NEET), mapiranje i smernice za politike, MOR 2022. godine

Grafikon 1. NEET mladi u RS prema podgrupama, 2020. godina

Kratkoročno nezaposleni <i>(Nezaposleni mladi, koji traže posao manje od godinu dana)</i>	26,2
Dugoročno nezaposleni <i>(Nezaposleni mladi, koji traže posao više od godinu dana)</i>	19,7
Lica koja se vraćaju (na tržište rada ili obrazovanje) <i>(Već su dobili posao i očekuju da uskoro počnu da rade, ili su se upisali u obrazovanje, uskoro treba da napuste NEET kategoriju)</i>	1,1
Bolest, invaliditet <i>(Ne traže posao zbog bolesti ili invaliditeta, a ovdje spadaju i oni koji primaju socijalnu pomoć)</i>	5,8
Porodične obaveze <i>(Ne mogu da rade jer se brinu o deci ili odraslim trajno nesposobnim licima)</i>	22,4
Obeshrabrena lica <i>(Smatraju da nema prilika za zaposlenje i prestali su da traže posao)</i>	1,2
Ostali NEET <i>(Veoma heterogena grupa, obuhvata najugroženije, ali i privilegovane koji mogu da priušte da ne rade)</i>	21,9

U 2020. godini, preko 26% mladih bilo je kratkoročno nezaposleno, dok je 19,7% bilo nezaposleno duže od jedne godine. Među neaktivnim NEET mladima preovlađuju oni koji su odvojeni od tržišta rada zbog staranja o drugima i porodičnih obaveza (22,4% ukupne NEET populacije) i iz drugih, neutvrđenih razloga (21,9%). Mladi koji nisu angažovani na tržištu rada zbog bolesti ili invaliditeta činili su 5,8% ukupnog broja (13.100) u 2020. godini.

Tabela 3. Udeo NEET prema ključnim karakteristikama (% u okviru podgrupe), 2020. godina

		Nezaposleni NEET		Neaktivni NEET				
		Kratkoročno nezaposleni	Dugoročno nezaposleni	Lica koja se vraćaju (na tržište rada ili obrazovanje)	Bolest ili invaliditet	Porodične obaveze	Obeshrabrena lica	Ostali neaktivni NEET
Godine života	15-24	63,9	49,5	41,2	49,4	51,1	43,2	67,5
	25-29	36,2	50,5	58,8	50,6	48,9	56,8	32,5
Pol	Muškarci	58,6	64,2	73,5	55,8	20,2	48,7	62,7
	Žene	41,4	35,8	26,5	44,3	79,8	51,4	37,3
Region	Beograd	23,7	12,5	17,7	24,7	15,6	13,5	17,8
	Vojvodina	21,0	15,7	26,5	19,0	28,7	24,3	22,7
	Šumadija i Zapadna Srbija	26,0	37,5	20,6	26,4	27,2	16,2	30,4
	Južna i Istočna Srbija	29,2	34,3	35,3	29,9	28,6	46,0	29,1
Obrazovanje	Bez obrazovanja	1,3	2,4	2,9	23,6	6,9	16,2	4,0
	Osnovno	8,6	12,1	11,8	31,6	26,0	21,6	15,0
	Srednje	68,3	62,5	76,5	41,4	55,0	46,0	66,1
	Visoko	21,8	23,0	8,8	3,5	12,1	16,2	14,9
Sredina	Urbane sredine	54,4	50,7	47,1	51,2	40,4	46,0	58,3
	Ostale sredine	45,6	49,3	52,9	48,9	59,6	54,1	41,7

Izvor: RZS, kalkulacija MOR

U okviru podgrupe neaktivnih NEET mladih sa porodičnim obavezama, dominantno je učešće mladih žena (79,8%), koje u daleko većoj meri snose teret porodičnih obaveza i staranja o drugima. Primetno je i da je učešće ove podgrupe u Beogradskom regionu manje, dok ostali regionu beleže približno iste vrednosti: Vojvodina, Šumadija i Zapadna Srbija, Južna i Istočna Srbija, kao i da je zastupljenost u ostalim sredinama veća nego u urbanim, što se može objasniti većom dostupnošću usluga u Beogradskom regionu i urbanim sredinama, ali i određenim kulturološkim razlikama.

Kratkoročno nezaposleni su uglavnom mladi muškarci u starosnoj kohorti od 15 do 24 godine, sa većim učešćem na jugoistoku zemlje. Među dugoročno nezaposlenima preovlađuju takođe muškarci, ali sa nešto većim učešćem starosne kohorte od 25 do 29 godina, koji uglavnom žive van Beograda i Vojvodine. Ove dve grupe, karakteriše i najpovoljnija obrazovna struktura, odnosno najveće učešće visoko obrazovanih, ali to može upućivati na drugu vrstu problema, odnosno da se radi o kvalifikacijama koje nisu tražene na (lokalnom) tržištu rada. U okviru podgrupe mladih sa invaliditetom (ili bolesni mladi) zastupljeniji su mladi muškarci, sa manjom zastupljenošću u regionu Vojvodine, sa najnepovoljnijom obrazovnom strukturom, što upućuje da su mladi OSI imali problem i u pristupu obrazovanju. U podgrupi obeshrabrenih lica koja su izgubila nadu u mogućnost nalaženja posla zastupljenije su žene u kohorti od 25 do 29 godina, koje žive

u ruralnim područjima na jugoistoku zemlje i koje karakteriše jednako učešće mladih bez obrazovanja i mladih sa visokim obrazovanjem.

U 2020. godini otprilike 49,6% svih NEET mladih navelo je da su registrovani kod NSZ, pri čemu su veće vrednosti zabeležene u Regionu Južna i Istočna Srbija (54,4%), a najniže u Beogradskom regionu (23,9%). U svim regionima, osim Regiona Južna i Istočna Srbija, od 2017. godine beleži se značajan pad udela neaktivnih NEET koji su registrovani kod NSZ (uprkos stabilnom nivou neaktivnih mladih). Ovo ukazuje na ograničen kapacitet NSZ da privuče mlade ljude koji su se odvojili od tržišta rada.

Verovatnoća da će se mlada osoba naći u kategoriji NEET na osnovu ličnih karakteristika i geografske lokacije

- **Godine života:** kod starije kohorte (25-29) postoji 7,3% veća verovatnoća da će spadati u NEET populaciju (0,9% za nezaposlenost i 6,2% za neaktivnost)
- **Obrazovanje:** kod lica za završenom srednjom školom i fakultetom postoji manja verovatnoća da će biti pripadnici NEET populacije (za 31,9% i 17,5%), ali ovi nivoi obrazovanja takođe povećavaju mogućnost nezaposlenosti.
- **Pol:** kod muškaraca postoji manja verovatnoća da će biti pripadnici NEET populacije (za 2,4%), ali su u većem riziku od nezaposlenosti (za 2,5%). Kod žena postoji veća verovatnoća neaktivnosti (za 4,8% generalno, i za 5,9% usled porodičnih obaveza).
- **Region i sredina:** ukoliko neko lice živi u Beogradu ili Vojvodini to znatno smanjuje verovatnoću da će postati pripadnik NEET populacije (za 5,9% u slučaju Beograda i 3% u slučaju Vojvodine) kao i da će postati nezaposleno (za 2,8% u slučaju Beograda i 2,6% u slučaju Vojvodine). Kod mladih ljudi u urbanim oblastima postoji manja verovatnoća da će postati pripadnici NEET populacije (za 3,8%) kao i nezaposleni (za 1,4%).

2. KORACI U DOSEZANJU I AKTIVACIJI NEET MLADIH

Put do (re)aktivacije NEET mladih uključuje niz aktivnosti grupisanih u pet koraka: (i) identifikacija i mapiranje, (ii) uspostavljanje kontakta, (iii) procena spremnosti NEET mladih da se uključe u GzM i identifikacija prepreka i potreba, (iv) izgradnja partnerstava i (v) aktivacija i pružanje usluga, koje se sprovode u cilju osnaživanja i inicijalne pripreme mladih da se uključe u GzM i u roku od četiri meseca dobiju ponudu za posao, nastavak obrazovanja/obuku ili radnu praksu.

Pored toga, posebno se izdvaja održavanje kontakta i pružanje podrške najranjivijim NEET mladima nakon upućivanja na usluge drugih pružalaca, kao i prilikom i nakon registracije u GzM.

Ipak, kako je istaknuto u uvodnom delu, u okviru pilotiranja neće se realizovati svi navedeni koraci, odnosno određeni koraci se neće realizovati u celosti, što se posebno naznačava kod svakog koraka.

2.1. IDENTIFIKACIJA I MAPIRANJE

Usluge doseganja i pristupi za aktivaciju neaktivnih mladih moraju se prilagoditi lokalnim prilikama i sprovesti na nivou lokalnih samouprava kako bi na što adekvatniji način mogli da odgovore na izazove i potrebe mladih u datom okruženju. Iz tog razloga potrebno je pristupiti identifikaciji NEET mladih na lokalnu i mapiranju usluga i dostupne podrške mladima na lokalnu.

2.1.1. IDENTIFIKACIJA NEET MLADIH

Realizacija ovog koraka treba da pruži bliže informacije o broju i karakteristikama NEET mladih na nivou lokalne samouprave i nadogradi postojeću bazu znanja na nacionalnom nivou.

U ovom koraku korisno je da OCD prikupiti podatke (razvrstane po polu) o: *broju mladih (15-29), učešću mladih u ukupnom stanovništvu, broju mladih srednjoškolskog uzrasta (15-18), stopi završavanja osnovne škole, stopi odustajanja od osnovnog obrazovanja, ukupnom broju učenika u redovnim srednjim školama, stopi odustajanja od srednjeg obrazovanja, ukupnom broju upisanih i diplomiranih studenata, broju mladih na evidenciji NSZ, korisnicima usluga socijalne zaštite, deci u domskom smeštaju i hraniteljskom porodici, maloletnim učiniocima krivičnih dela, deci u sukobu sa zakonom...* koji treba da pomognu prilikom određivanja karakteristika i brojnosti ciljne grupe.

Navedena lista nije konačna, a radi se o podacima koji su dostupni u okviru Analitičkog servisa JLS Republičkog sekretarijata za javne politike - <https://rsjp.gov.rs/sr/analiticki-servis/> i DevInfo baze - <http://devinfo.stat.gov.rs/Opstine/libraries/asp/home.aspx>.

Detaljnije informacije mogu se dobiti od partnera i pružalaca usluga na lokalnom nivou (NSZ, Centri za socijalni rad, škole i dr.). Ipak, i tako dobijeni podaci u ovom trenutku ostaju na nivou statističkih odnosno administrativnih podataka o broju lica, dok razmena podataka u smislu precizne identifikacije potencijalnih korisnika, imenom i prezimenom, u ovom trenutku nije moguća, dok se takva razmena ne uredi na nacionalnom nivou.

Značajan resurs u identifikaciji neaktivnih NEET mladih koji se ne obraćaju institucijama za podršku svakako su OCD. Na prvom mestu računa se na bazu znanja OCD kojoj je poverena realizacija aktivnosti doseganja, ali i OCD koje intenzivno rade sa određenim marginalizovanim grupama.

2.1.2. MAPIRANJE USLUGA I DOSTUPNE PODRŠKE MLADIMA

Mapiranje usluga i dostupne podrške mladima treba da posluži identifikaciji pružalaca usluga i organizacija koje imaju potrebne kapacitete da odgovore na različite specifične potrebe mladih i koje mogu biti uključene kao partneri u pružanju individualizovane podrške neaktivnim i ranjivim NEET mladima. Dodatno, ovo mapiranje treba da pruži informacije o nedostajućim uslugama, ali i nedovoljnim kapacitetima postojećih usluga.¹¹

---

¹¹ Za potrebe pilotiranja GzM u okviru tehničke podrške realizuje se projektna aktivnost mapiranja dostupnih usluga za mlade na nivou lokalne samouprave (PVO i usluge čuvanja dece, usluge koje pružaju OCD i drugi relevantni akteri), čiji će rezultati biti na raspolaganju OCD.

Kako je cilj doseganja do NEET mladih u okviru ovog modela upućivanje na NSZ radi registracije u GzM nije potrebno da OCD mapiraju i usluge NSZ i mere APZ, kao ni dostupne obuke javno priznatih organizatora aktivnosti obrazovanja odraslih (JPOA), budući da će to biti deo usluga (pripreme i ponude) u okviru GzM. Naime, OCD će biti na raspolaganju informacije o dostupnim uslugama i ponudama u okviru GzM, kako bi mogle adekvatno da informišu mlade do kojih su dosegнули.

Međutim, preporuka je da OCD mapiraju i usluge podrške koje su mladima dostupne putem telefona ili putem interneta (različitih onlajn platformi, poput čet psiholoških savetovanja i slično), kako bi se mladima olakšao pristup uslugama (naročito u onim situacijama u kojima usluge ne postoje u lokalnoj zajednici ili se mladi osećaju prijatnije da se za podršku obrate elektronskim putem).

Sistem socijalne zaštite:

- Novčana socijalna pomoć (NSP)
- Druga davanja koja mogu da ostvare korisnici NSP (status "energetski zaštićenog kupca" tj. umanjene računa za struju ili gas, umanjene ostalih komunalnih računa, jednokratne novčane pomoći, besplatni obroci u narodnim kuhinjama, besplatni udžbenici za decu, besplatan prevoz, besplatan vrtić za decu, davanja u naturi, stipendije za učenike, besplatno korišćenje usluga u zajednici itd.)
- Usluge socijalne zaštite i pružaoci usluga socijalne zaštite (ustanove socijalne zaštite i licencirani pružaoci usluga socijalne zaštite):
  - usluge procene i planiranja
  - dnevne usluge u zajednici
  - usluge podrške za samostalan život
  - stanovanje uz podršku
  - savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge
  - usluge smeštaja.

Potrebno je ispitati da li usluge postoje, da li su dostupne u toku cele godine, da li zadovoljavaju potrebe lokalnog stanovništva, da li usluge plaća korisnik ili su pokrivene nacionalnim ili lokalnim budžetom, kao i da li je korišćenje usluga uslovljeno dodatnim ograničenjima (npr. postojanjem porodične podrške).

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje (PVO) i usluge čuvanja dece

Dostupnost pristupačne i kvalitetne brige o deci važna je podrška učešću mladih roditelja, pre svega žena sa decom na tržištu rada. Treba ispitati postojanje predškolskih ustanova prema obliku svojine (javne i privatne), obuhvat dece PVO, broj dece koja nisu upisana zbog ograničenih kapaciteta i dece koja su upisana preko normative. Takođe bi trebalo ispitati i dodatne usluge čuvanja dece, kao i njihovu cenu (dadilje, različiti pružaoci usluga koji nisu registrovani kao predškolske ustanove...).

Karijerno vođenje i savetovanje (KViS)

Da li postoje usluge KViS, ko ih i na koji način realizuje? Posebno se može posmatrati sistem formalnog obrazovanja, omladinski sektor (KzM), sektor socijalne zaštite i civilni sektor.

Informacija o JPOA registrovanim za KviS dostupna je u okviru Podregistra JPOA <https://noks.azk.gov.rs/pretraga-registara/pretraga-jpoa.html>

Zdravstvena zaštita

Lečenje bolesti zavisnosti – Da li postoje specijalizovane bolnice, instituti i sl. i koji su uslovi za ostvarivanje usluge/zdravstvene zaštite? Da li se lica mogu uputiti i van mesta prebivališta?

Mentalno zdravlje i psihološka savetovaništva – Da li postoje ove i slične usluge i ko su njihovi pružaoci?

Pored usluga sistema, posebno je važno mapirati i druge usluge koje pružaju pre svega OCD, odnosno treći sektor, kao i međunarodne organizacije/donatori i koje su svojstvene svakoj lokalnoj zajednici i po pravilu se realizuju u okviru različitih programa/projekata.

2.2. USPOSTAVLJANJE KONTAKTA

Nakon sprovedene identifikacije NEET mladih i mapiranja usluga i dostupne podrške mladima na lokalnu, pristupa se uspostavljanju prvog kontakta.

Svrha uspostavljanja kontakta, na prvom mestu, jeste ostvarivanje direktne komunikacije sa mladima, upoznavanje sa mladima, uspostavljanje i građenje odnosa poverenja koje je nužno za dalje korake doseganja i aktivacije. U *Planu implementacije Garancije za mlade*, uloga doseganja poverena je prvenstveno OCD upravo zbog neformalnosti njihovog pristupa, mogućnosti da prilagode svoju komunikaciju, ponašanje i način pristupa potrebama mladih i njihovim situacijama.

Teško je predvideti dužinu trajanja faze uspostavljanja kontakta, jer ona može da se razlikuje ne samo u odnosu na različitosti ciljnih grupa i odabran pristup, već i od individualnih potreba svake mlade osobe i njene spremnosti da uopšte komunicira sa OCD.

U odnosu na specifičnu ciljnu grupu, prepoznatu u prethodnoj fazi, uspostavljanje kontakta i informisanje može se odvijati kroz:

- Informativne kampanje (putem medija i društvenih mreža)
- Terenski (ulični) rad
- Omladinske prostore (omladinske klubove i centre)

2.2.1. INFORMATIVNE KAMPANJE

Informisanje mladih o GzM i kreiranje odgovarajućih informativnih kampanja neophodno je za doseganje do NEET mladih koji nisu registrovani nigde u sistemu, koji su za sistem nevidljivi. Povećana upotreba interneta, društvenih mreža i 'pametnih' telefona učinila je povezivanje među mladima mnogo bržim i prilagođenijim njihovim potrebama. Doseganje do NEET mladih može imati koristi od ovoga, jer se kreiranjem odgovarajućih onlajn kampanja mladi mogu informisati na najrazličitijim mestima i u svakom trenutku, u kontinuitetu (putem različitih platformi, reklama, mobilnih aplikacija, komunikacijskih kanala na društvenim mrežama i sl.).

Čak 73,6% mladih u Srbiji se svakodnevno ili više puta nedeljno informiše upravo putem društvenih mreža, a 65,8% putem internet portala, sajtova i foruma.¹² Mladi ne žele da izlaze sa društvene mreže koju koriste da bi na nekom sajtu pročitali vest – žele čitavu vest tu gde već jesu. Takođe, važno im je da vest bude prilagođena prirodi društvene mreže koju koriste. Bitan im je vizuelni prikaz vesti i da tačne informacije dobiju u najkraćoj formi. Društvene mreže im služe da se upoznaju sa nekom temom, a ako im je tema važna, produbljuju je dalje.¹³ Stoga, potrebno je usmeriti energiju i kreativnost na kreiranje informativnih kampanja koje će mladima dati osnovne informacije o mogućnostima GzM, te ih uputiti na odgovarajuća mesta i kontakte putem kojih mogu saznati više.

Kampanja za promociju programa Garancije za mlade imaće istovetan, jednoobrazan identitet na nacionalnom nivou, koji se putem diseminacije prilagođava lokalnom kontekstu, u smislu izbora jezika (korišćenje jezika nacionalnih manjina), načina diseminacije (korišćenje štampanih promotivnih materijala, direktna promocija od strane mladih – 'od usta do usta', podrška lokalnih influensera, preduzetnika i sl.) i drugih elemenata kampanje. Za ove potrebe, biće pripremljena *Instrukcija za komunikaciju i vidljivost GzM*, vizuelni identitet GzM i materijal potreban za promociju GzM (plakati, letci, i sl., kao i informativni video materijal za promociju na društvenim mrežama)¹⁴.

Obaveza OCD je da način distribucije ovog materijala prilagodi svom lokalnom kontekstu i načinu komunikacije sa mladima, kroz osmišljavanje odgovarajućih lokalnih informativnih kampanja.

Za potrebe kreiranja informativnih kampanja, potrebno je da OCD naprave **komunikacijski plan**, kojim će biti jasno definisan:

- **Jezik kampanje** - Korišćenje izraza koji su mladima prijemčivi i jezika koji je jasan, a ne tehnički i priprema kampanje na jezicima nacionalnih manjina, ukoliko to odgovara lokalnom kontekstu.
- **Kanali** - Diseminacija kampanje odn. materijala putem kanala koje mladi koriste, a spram trendova (TikTok, Instagram, Jutjub, Fejsbuk, Diskord, i sl., a zatim i drugih portala), kako bi kampanja zaista bila dostupna mladima. Prilikom izbora kanala, bilo bi dobro konsultovati lokalna i nacionalna istraživanja o prisutnosti mladih na društvenim mrežama i načinima njihovog informisanja (kao što su redovna godišnja terenska istraživanja ministarstva nadležnog za pitanja mladih, istraživanja Krovne organizacije mladih Srbije, istraživanja koja se sprovode za potrebe kreiranja lokalnih akcionih planova za mlade i sl.). Kampanje mogu biti kreirane i za druge medije (TV, radio, štampanja izdanja), ali imajući na umu da mladi zaista retko koriste ove izvore informisanja, ovo ne treba da budu prioritetni kanali za doseganje.
- **Vizuelni identitet (branding)** - Kreiranje vizuelnog stila koji će, pre svega, biti prijemčiv mladima, i koji se ponavlja kroz različite elemente/sadržaje koje kampanja nudi, a koji će mladima dati prepoznatljivu sliku GzM (korišćenje odgovarajućih boja, fonta, koji bude pozitivne asocijacije i mogućnosti). Ovo se odnosi na dodatan vizuelni materijal koji bi OCD želela da kreira, pored postojećeg promotivnog materijala koji će se kreirati na nacionalnom nivou. OCD se u ovom

---

¹² Istraživanje položaja i potreba mladih u Republici Srbiji. Ninamedia. 2022.

¹³ Stojanović, B., Ivković, A., Kaličanin, B. (2023.) Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji za 2023. godinu. Krovna organizacija mladih Srbije.

¹⁴ U okviru IPA 2020 tehničke podrške

slučaju mogu voditi Instrukcijom za komunikaciju i vidljivost GzM, a svakako je preporuka da vizuelni identitet lokalne kampanje prati brend GzM.

- **Ključne poruke (sadržaj)** - Kampanja treba da ponudi neophodne informacije kako bi se mladi informisali o postojanju GzM i načinima kako joj mogu pristupiti, a koje će uzeti u obzir razlog njihove neaktivnosti, nivo pismenosti i mogućnost razumevanja pripremljenih poruka. U ovom delu važno je omogućiti i kontakt putem koga mladi mogu saznati više informacija, te je važno obezbediti i mogućnost onlajn kontaktiranja (često je mladima ovo prvi korak u potrazi za podrškom, te je važno pružiti i ovu informaciju). Preporuka je da se mladi kroz kampanju prvo upute ka OCD, koje sprovode inicijalnu procenu i, u zavisnosti od pojedinačnih slučajeva, mlade upućuju ili direktno ka NSZ ili pristupaju procesu aktivacije (pripreme) mladih za stupanje u GzM koji sprovodi OCD.
- **Elementi kampanje** - Kojima se određuje da li će se kampanja sastojati od promotivnog(ih) videa, plakata, prenosa uživo na društvenim mrežama, gostovanja predstavnika OCD u audio i/ili video podkastima, da li će kampanja sadržati i posebnu veb platformu ili mobilnu aplikaciju koju je potrebno promovisati. Sadržaj svakako mora biti prilagođen kanalima putem kojih će se distribuirati. Preporuka je da komunikacionim planom budu jasno definisani obavezni elementi kampanje, koje će distribuirati OCD (kao što je promocija video sadržaja, deljenje štampanog ili digitalnog promotivnog materijala koji je kreiran na nacionalnom nivou, i sl.), ali OCD mogu samostalno kreirati i dodatan sadržaj, koji je prilagođen lokalnom kontekstu (npr. video sadržaj za društvene mreže u kojima se mladima direktno obraćaju lokalni influenseri ili njihovi vršnjaci).
- **Diseminacija** - Pored naloga OCD i institucija i/ili zvaničnih naloga GzM na društvenim mrežama, poželjno je mapirati i druge relevantne aktere koji mogu pomoći u diseminaciji informacija tj. kampanje na lokalnom nivou. Ovo, u zavisnosti od lokalne zajednice, mogu biti i fizička lica – influenseri, lideri u zajednici, ali i preduzetnici, lokalni mediji ili platforme putem kojih se mladi generalno informišu.

Poželjno je da kampanja uključi poznate osobe (ili poznate osobe koje mladi prate – influencersa sa društvenih mreža), predstavnike OCD sa kojima će mladi imati kontakt kako bi pristupili GzM, te iskustva mladih koji su prošli kroz program (naročito je važno pružiti prisustvo mladih iz ranjivih grupa). Uključivanje influencersa može da bude samo na nivou njihovog diseminiranja promotivnog materijala, ali oni takođe mogu imati i aktivniju ulogu (kao učesnici promotivnih videa, prenosa uživo, domaćini podkasta u kojima se priča o GzM). Međutim, u ovom slučaju važno je obratiti pažnju na tip influencersa i njihove generalne poruke, jer će nadalje mladi povezivati vrednosti koje influencer zastupa sa stavovima OCD i institucija, te je potrebno posebno obratiti pažnju da uključeni influenseri zastupaju vrednosti poštovanja ljudskih prava i demokratije, ili ih barem ne ugrožavaju svojim sadržajem.

Prilikom kreiranja kampanje na društvenim mrežama, preporuka je u osmišljavanje uključiti i mlade iz različitih društvenih grupa (makar na nivou fokus grupe), kako bi se dobile relevantne informacije o lokalnom kontekstu, temama koje mladi prate i slično. Uključivanje mladih (uključujući i mlade iz ranjivih grupa) i predstavnika mladih (omladinskih organizacija i OCD za mlade) pomoći će u identifikovanju odgovarajućeg jezika i izraza, poruka i tona kampanje, kao i većoj diseminaciji informacija (putem kanala komunikacije OCD ka mladima, ali i usmeno).

Sve kreirane kampanje na društvenim mrežama, a naročito ako su u pitanju plaćene reklame, moraju pažljivo "ciljati" svoju ciljnu grupu, kako bi informacije došle do onih kojima su namenjene. Npr. korišćenjem ključnih reči i termina prilikom kreiranja reklame na društvenim mrežama, u odnosu na interesovanja mladih (kao što su: sport, video igre, imena pevača, sportista, sportskih klubovi i slično, podkasti ili platforme koje se bave aktuelnim temama, npr. ekologija, zdravi životni stilovi, itd.).

Sprovođenje i prilagođavanje *Instrukcije za komunikaciju i vidljivost GzM* i informativne kampanje na lokalnom nivou odgovornost je OCD. Prilikom uspostavljanja kontakta sa mladima i daljeg rada na njihovoj aktivaciji, OCD takođe treba da prikupe informacije o reakcijama mladih na kampanju i kreiran vizuelni identitet, te da prate broj mladih sa kojima je na ovaj način uspostavljen kontakt.

U fazi uspostavljanja kontakta, korišćenje informativnih kampanja može imati svoje prednosti, ali i nedostatke:

<i>Prednosti</i>	<i>Nedostaci</i>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mogućnost dosezanja mnogo većeg broja mladih u relativno kratkom vremenskom periodu.</i> • <i>Manji utrošak ljudskih i materijalnih resursa, uloženi sati u samo uspostavljanje kontakta.</i> • <i>Brže deljenje novih informacija i mogućnost ažuriranja distribuiranih informacija.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Polazi od pretpostavke da mladi imaju pristup IKT tehnologiji (telefonima, računarima, internet) i određeni nivo digitalne pismenosti (što naročito nije slučaj sa mladima koji se nalaze u stanju socijalne isključenosti i izuzetno teškom socio-ekonomskom položaju).</i> • <i>U zavisnosti od teritorijalne pokrivenosti kampanje, mogu rezultirati većim prilivom mladih u odnosu na kapacitete OCD da 'obrade' svaki pojedinačan slučaj i javljanjem mladih koji ne pripadaju NEET kategoriji ili su već na evidenciji NSZ¹⁵.</i> • <i>Zahteva određene tehničke i medijske kompetencije OCD, te je, u zavisnosti od kompleksnosti kampanje, možda potrebno uložiti dodatna finansijska sredstva i/ili raditi na jačanju kapaciteta OCD u ovom pravcu (npr. za medijske nastupe).</i>

Pored očekivanja da mladi imaju pristup IKT tehnologiji i bar osnovni nivo digitalne pismenosti da se informišu onlajn putem, informativne kampanje se takođe oslanjaju na to da će sama kampanja biti dovoljna da motiviše mladu osobu da uspostavi kontakt i potraži više informacija. Nažalost, ovo najčešće nije slučaj

¹⁵ Mladi koji su već na evidenciji NSZ se u fazi pilotiranja ne mogu registrovati u GzM.

sa neaktivnim mladima, te je **preporuka OCD da se ne oslanjaju samo na ovaj pristup za uspostavljanje kontakta, već da ga koriste kao komplementaran pristup u odnosu na terenski rad.**

Napomena: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i NSZ će u okviru svojih nadležnosti svakako obavještavati javnost o pilotiranju programa GzM. Bez obzira na to, kada je u pitanju informativna kampanja koja za cilj ima doseganje mladih i njihovo uključivanje u GzM na teritoriji JLS u kojima se GzM pilotira, najveću odgovornost imaju upravo OCD koje sprovode doseganje, a koje treba da kreiran vizuelni materijal prilagode i distribuiraju na način koji odgovara lokalnom kontekstu.

Primeri dobre prakse:

Mađarska

Javna služba za zapošljavanje navodi da je najveći doseg do mladih imala upravo putem zvaničnog sajta i fejsbuk stranice posvećene GzM.

Izvor: Implementation of the Youth Guarantee by the Public Employment Services: Success factors and key challenges (2018)

Portugal

Informativna kampanja o GzM uključivala je kreiranje kratkih reklama o GzM, ugrađenih u Jutjub snimke na različite teme koje mladi prate, kao što su video igre. Pored toga, kreirana je platforma putem koje mladi mogu da stupe u kontakt i definišu koje mere podrške su im potrebne.

Izvor: PES practices for the outreach and activation of NEETs; A contribution of the European Network of Public Employment Services (2015)

Slovenija

Pokrenuta je informativna kampanja sa ciljem informisanja o GzM, u saradnji sa različitim omladinskim organizacijama i OCD za mlade i institucijama. Aktivnosti kampanje uključivale su konferencije za medije, pokretanje veb sajta i fejsbuk stranice, kao i umetničko takmičenje. Javna služba za zapošljavanje započela je redovno informisanje na društvenim mrežama, kreirala novu platformu i razvila nove mobilne aplikacije u ove svrhe.

Izvor: Effective outreach to NEETs. Experience from the ground (2018)

Litvanija

Projekat „New Communication and Cooperation Model for Better Information about the Youth Guarantee” pokazao je da je dostupnost strukturisanih i kvalitetnih informacija o GzM bila jedan od ključnih elemenata uspeha u komunikaciji sa mladima. Važno je obratiti pažnju na kvalitet informacija o GzM, učiniti ih razumljivima i dostupnima, te ih ponuditi/konsolidovati na jednom mestu. Ključan deo je adekvatno uspostavljanje kontakta sa ciljnom grupom kroz kanale koje oni najčešće koriste (kao što su društvene mreže, viralni videi i slično), te prilagođavanje sadržaja svakom kanalu čije je korišćenje planirano.

Izvor: Effective outreach to NEETs. Experience from the ground (2018)

Španija

Platforma putem koje svi relevantni akteri za sprovođenje GzM mogu da komuniciraju, a za mlade je kreiran poseban privatni odeljak u kome mogu da provere koje mogućnosti za zapošljavanje su im na raspolaganju, učestvuju u onlajn edukacijama i kreiraju svoje profile.

Izvor: PES practices for the outreach and activation of NEETs; A contribution of the European Network of Public Employment Services (2015)

2.2.2. TERENSKI (ULIČNI) RAD

Terenski ili ulični rad obuhvata sve aktivnosti dosezanja koje se sprovode na različitim lokacijama na/u kojima mladi provode svoje slobodno vreme i najjednostavnije predstavljeno, sastoji se iz direktnog izlaska na ulice, mesta gde mladi provode svoje slobodno vreme: kafiće, skejt parkove, kej, lokalni sportski tereni, igrališta i sl. U ovom pristupu je naročito važno fizičko mapiranje i poznavanje lokalnog terena i mladih, te njihovih navika. Osim toga, terenski rad podrazumeva i rad u 'nestandardnom' radnom vremenu, jer je neophodno ove lokacije posećivati u trenucima kada mladi u/na njima borave (što se vrlo često dešava vikendom i u večernjim terminima).

Terenski rad može da obuhvati i deljenje pripremljenog promotivnog materijala, ali se ne treba oslanjati da će samo ovo motivisati mlade da uđu u dalji proces, naročito ukoliko do sada nisu pokazivali interesovanje ili motivaciju da pređu u aktivnu potragu za zaposlenjem.

Iako je samo dosezanje (eng. outreach) širok koncept za koji još uvek ne postoji jedinstvena definicija, u kontekstu Garancije za mlade prepoznato je kao važan set aktivnosti koje na najadekvatniji način pristupaju mladima koji su neinformisani o postojećim uslugama, pasivni, demotivisani, koji se ne obraćaju institucijama za podršku. Sa druge strane, dosezanje je prepoznata i dobro ustaljena praksa u omladinskom radu. U onim situacijama kada u lokalnoj zajednici postoji nedostatak prostora za rad sa mladima ili prostor postoji, ali mladi se ne osećaju prijatno da ga koriste ili nemaju naviku da pristupaju uslugama koje se u njemu nude, OCD mogu sprovesti ulični ili terenski omladinski rad.

Omladinski rad predstavlja stručni, pedagoški rad sa mladima koji se odvija izvan sistema formalnog obrazovanja, tj. u okviru slobodnog vremena mladih, i u koji se mladi uključuju na dobrovoljnoj osnovi. To je planiran i kontinuiran proces obrazovnog karaktera, kreiran sa svrhom pružanja podrške mladima u procesu osamostaljivanja. Omladinski rad sprovode omladinski radnici, koji pomažu mladima u ličnom i socijalnom razvoju, kako bi postali aktivni članovi društva i učesnici u procesu donošenja odluka. Omladinski radnici obučeni su da profesionalno i etički rade sa mladom osobom, razvijaju odnos koji se zasniva na poverenju, poverljivosti, uzajamnosti i dobrovoljnosti, a u svom radu koriste interaktivne metode neformalnog obrazovanja. Zbog svog neformalnog i prijateljskog pristupa, omladinski radnici i radnice predstavljaju jedne od najznačajnijih odraslih osoba u razvoju mlade osobe.

Upravo zbog ovakvog odnosa, mladi često nisu ni svesni pozadinskog razvojno obrazovnog procesa, tzv. „skrivenog kurikuluma”, te se rado priključuju aktivnostima omladinskog rada jer im je zabavno, a tek na kraju procesa primete i osveste svoje razvojne promene. Zato se omladinski rad i može sprovesti na bilo kom mestu, na ulici, u školi, kafićima, parkovima, omladinskim centrima i klubovima, itd.

U okviru **uličnog omladinskog rada**, obučeni omladinski radnici odlaze na teren i rade (razvojno) sa mladima u okruženju u kome se mladi osećaju prijatno. Ulični omladinski rad je naročito važan u kontekstima gde mladi ne žele ili usled drugih prepreka, poput neadekvatne saobraćajne strukture, socijalne ugroženosti, porodičnih obaveza (npr. čuvanje mlađe braće i sestara), nisu u mogućnosti da dolaze u prostore za mlade i koriste postojeće usluge. Ulični omladinski rad baziran je na uverenju da se omladinski radnici i programi za mlade moraju nalaziti tamo gde su mladi.

Tipologija omladinskog rada razlikuje 2 oblika uličnog rada:

Izmešteni (eng. detached) – omladinski radnici svoje programe sprovode direktno na mestu gde se mladi okupljaju: autobuske stanice, parkovi, pijace, lokalni sportski tereni i sl. Na taj način, lakše se pristupa onim grupama mladih koje ne žele biti deo aktivnosti u omladinskim klubovima, pruža im se podrška u identifikovanju sopstvenih potreba i na licu mesta se radi na njihovom osnaživanju i razvoju znanja, veština, stavova i vrednosti, kroz razvojan i kontinuiran proces. Ovaj tip rada posebno je značajan kod naročito socijalno isključenih kategorija mladih.

Outreach ("izaći i dosegnuti") – kratkoročna aktivnost/projekat sa ciljem uspostavljanja veze između OCD ili institucije i populacije mladih u zajednici. Izmešteni omladinski rad teži ka osiguravanju da su mladi upoznati sa mogućim uslugama koje im se nude u zajednici, te mogućnosti njihovog uključivanja u razne aktivnosti ili projekte koje organizacija sprovodi. Cilj ovakvih aktivnosti je informisanje mladih o postojećim aktivnostima (npr. omladinskog kluba) i njihovo uključivanje u planirane aktivnosti organizacije, kroz ostvarivanje odnosa poverenja i motivisanje mladih da koriste postojeće usluge.

Izvor: Marinković, D. (2023). Priručnik za doseganje mladih iz marginalizovanih društvenih grupa, Omladinski savez udruženja „OPENS”

Neophodni **koraci prilikom sprovođenja uličnog omladinskog rada** su:

- **Identifikacija i mapiranje specifične ciljne grupe** - gde se nalaze, gde se okupljaju, koje su njihove potrebe, kakva je njihova istorija/pređašnje iskustvo sa OCD.
- **Identifikacija i mapiranje resursa na terenu** - ne samo fizičkih prostora koji mogu biti korišćeni u radu sa mladima već i lokalnih saveznika, lidera zajednice ili kontakt osoba sa kojima mladi komuniciraju tokom svog boravka na terenu (npr. neformalni lokalni lider (obično edukovaniji članovi zajednice, neko u koga se zajednica ugleda), predstavnici verskih zajednica, zaposleni lokalnih prodavnica, kafića, i sl.). Ovi kontakti mogu dati informacije ne samo o mestima gde se mladi okupljaju, već i o njihovim navikama, ponašanju u zajednici i uopšte dati sliku lokalne zajednice i položaja mladih u njoj, te pružiti mogućnost za brže stupanje u kontakt sa mladima.)
- **Sprovođenje analize rizika i priprema upravljanja rizicima** - analiza svega što se može dogoditi prilikom terenskog rada, a što može ugroziti uspostavljanje kontakta i odnosa sa mladima, i kako se ponašati ukoliko se rizici manifestuju.
- **Planiranje** - jasno definisan cilj zbog koga se sprovodi specifična aktivnost terenskog rada, definisani očekivani rezultati, aktivnosti koje će biti sprovedene i koji resursi će biti korišćeni u te

svrhe, indikatori koji će biti praćeni. Svakako, glavni cilj sprovođenja aktivnosti terenskog rada jeste uspostavljanje kontakta sa neaktivnim NEET mladima, ostvarivanje odnosa sa njima i vraćanje njihovog poverenja u institucije, ali u nekim situacijama OCD će morati duži vremenski period sprovesti različite aktivnosti na terenu da bi se ovaj odnos uspostavio, te je važno imati na umu da i ovi programi moraju imati jasnu svrhu i komplementirati potencijalnom nastavku procesa razvoja mlade osobe kroz aktivaciju.

- **Oslanjanje na lokalnu podršku prilikom implementacije** - u terenskom radu, odnos se ne uspostavlja nužno samo sa mladima, već i sa čitavom zajednicom. Preporuka drugih članova zajednice, naročito kada se radi o segregiranim zajednicama koje su često nepoverljive prema 'autsajderima', nekome ko dolazi 'od spolja', doprineće bržoj integraciji omladinskih radnika sa mladima na terenu.
- **Praćenje sprovođenja** - redovno interno izveštavanje o realizovanim aktivnostima i njihovom učinku, praćenje razvoja odnosa sa mladom osobom na individualnom nivou, ali i razvoja odnosa sa grupom, ukoliko postoji neformalna grupa sa kojom se radi, a radi procene uspešnosti terenskih aktivnosti i njihovih potencijalnih izmena.

Posebno važan aspekt terenskog rada jeste osiguravanje zdravlja i bezbednosti OCD radnika. Terenski rad sa sobom nosi određene rizike, naročito ukoliko se sprovodi u segregiranim zajednicama, u kojima postoji prisustvo nasilja ili netrpeljivosti prema predstavnicima sistema/institucija. S obzirom na to, važno je da OCD ima jasne procedure u vidu bezbednosne politike, a koja će analizirati potencijalne rizike terenskog rada te predvideti korake u cilju veće zaštite terenskih radnika (to mogu biti: obavezno obaveštavanje nadređenih prilikom izlaska na teren i povratka sa istog, obavezno prisustvo dva terenska radnika na jednom terenu i sl.).

Karakteristika procesa terenskog rada jeste pružanje vremena i prostora mladima da ostvare odnos poverenja sa OCD radnicima. Vremenski period u kome će do ovoga doći nije jedinstven i zavisi od prethodnih iskustava mlade osobe, njihovog trenutnog položaja i situacije, ali i dinamike terenskog rada. Svakako, preporuka je da OCD što više vremena provode na terenu, sa idejom da mladi počnu da ih doživljavaju 'delom prostora' – kao nekoga kome je tu mesto, ko je sastavni deo njihovog iskustva i na čije prisustvo mogu da računaju. S vremenom, OCD mogu sa mladima i da dogovaraju određeno vreme kada će mladi biti na terenu, a u kojima OCD može da im se pridruži. Stoga, glavne karakteristike uličnog omladinskog rada jesu kontinuitet i proaktivnost.

U odnosu na uspostavljanje kontakta, postoje određene prednosti, ali i nedostaci korišćenja pristupa terenskog rada u ovoj fazi:

<i>Prednosti</i>	<i>Nedostaci</i>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kontakt se uspostavlja u prostoru koji je mladima poznat, u kome se osećaju prijatno, OCD se nalazi „na njihovom terenu“.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ograničenja spoljnog prostora (vremenski uslovi, buka i drugi faktori koji mogu uticati na skretanje pažnje mlade osobe, kao i povećana mogućnost da mlada osoba samo napusti razgovor).</i>

- Pruža mogućnost ne samo da se mladima daju informacije već i da se sa njima uspostavi kvalitetan odnos, baziran na uzajamnom poštovanju i razumevanju, a prema dinamici koju mlada osoba dozvoli
- Veća mobilnost i fleksibilnost u pristupu – terenski radnici mogu da se kreću i menjaju lokacije na terenu zajedno sa mladima, te da prate tempo i raspoloženje mlade osobe.
- Dosezanje do zaista neaktivnih mladih i mladih sa smanjenim mogućnostima, koji su potpuno nevidljivi bilo kom uređenom sistemu
- Mogućnost prirodnijih intervencija na licu mesta i u odnosu na procese i teme koje mladi postavljaju kao prioritetne u tom trenutku (npr. ukoliko se mladi, u trenutku kada OCD sprovodi terenski rad, upuštaju u rizično ponašanje, recimo konzumaciju psihoaktivnih supstanci, OCD može da interveniše na primeren način te započne razvojni proces u pravcu adresiranja ove teme, imajući na umu nivo odnosa koji postoji u tom trenutku te dalje pravce intervencije).
- Migracije mladih (ukoliko mladima ne odgovara prisustvo OCD na njihovom terenu, mogu ga naprosto napustiti i pronaći novi).
- Povećani bezbednosni rizici
- Zahteva veće ulaganje vremena i veće kapacitete omladinskih radnika (da budu prilagodljivi, sposobni da na licu mesta adaptiraju svoj plan i intervenišu u odnosu na situacije koje se na terenu događaju)
- Nestandardno radno vreme i mesto (OCD rade na lokacijama na kojima se mladi okupljaju i u terminu kada se to dešava, što nekada može biti vikendom, uveče i sl.)

Uspostavljanje kontakta kroz terenski rad predstavlja veliki izazov OCD, s obzirom na svoju nepredvidivost, zahtevima za većom fleksibilnošću i kapacitetima (ali i resursima), koje OCD najčešće nemaju. Ipak, ova vrsta rada sa mladima daje najjasniju sliku njihovih potreba i položaja i pruža veću slobodu u sprovođenju intervencija i mera podrške ka mladima, te je preporuka da ona bude sastavni deo dosezanja NEET mladih.

Primeri dobre prakse:

Ujedinjeno Kraljevstvo (UK)

Tzv. 'savetnici za ulične bande' inicirani su kao deo projekta javne službe za zapošljavanje UK da adresira pitanje nasilja među mladima koji su članovi različitih bandi. Ovi ulični radnici rade sa mladima uzrasta 16-17 godina, identifikuju one koji su deo ovakvih aktivnosti, kao i one koji se nalaze u riziku od priključivanja bandi. Mladima pružaju dugoročnu podršku sa krajnjim ciljem njihovog uključivanja u edukaciju ili zapošljavanje.

Irska

Javna služba za zapošljavanje u Irskoj zapošljava tzv. ulične savetnike, koji 4 noći nedeljno posećuju javna mesta na kojima mladi provode slobodno vreme, upoznaju se sa njima i uspostavljaju odnos u informalnom

okruženju. Ulični savetnici prikupljaju informacije o stavovima, interesovanjima i željama mladih i prosleđuju ih javnoj službi.

Holandija

U Gentu je razvijen model dosezanja koje sprovodi lokalna samouprava. Suština ovog modela je u uličnom radu, koji sprovode kompetentni stručnjaci u samim zajednicama. Njihova glavna uloga je uspostavljanje odnosa sa mladima, a s vremenom, i usmeravanje mladih ka odgovarajućim uslugama podrške. Ovaj model dosezanja sastoji se od nekoliko različitih elemenata, a koji odgovaraju različitostima njihove ciljne grupe:

- *Neighbourhood Stewards* (komšijski redari), koji se fokusiraju na migrantsku zajednicu, i naročito na romsku populaciju. Kako bi se podstaklo veće kulturološko razumevanje, ovu grupu terenskih radnika najčešće čine upravo osobe regrutovane iz same zajednice čije pripadnike treba da dosegnu.

- *Školski posmatrači* (School Spotters) koje čine mladi regrutovani iz iste zajednice, a koji funkcionišu kao dodatni element rane intervencije, tj. koji pomažu u identifikaciji mladih koji su u riziku od napuštanja obrazovanja. S obzirom da provode vreme sa svojim vršnjacima u školama, ovi mladi imaju već uspostavljene prirodne odnose sa drugim mladima. Za svoju ulogu u dosezanju, ovi mladi dobijaju odgovarajuću finansijsku naknadu i podršku u nastavku svog obrazovanja.

- *OpStap* aktivnosti dosezanja, koje za ciljnu grupu imaju mlade korisnike psihoaktivnih suspcanci, a program se bazira na drop-in prostorima u lokalnim zajednicama, u koje mladi mogu da svrate, uspostave društvene odnose i, prema potrebi, dobiju podršku. OpStap takođe nudi mogućnost volonterskih aktivnosti (kao uvod ka strukturalnijem obliku zaposlenja) i mogućnost upućivanja ka drugim uslugama i servisima za mlade.

Gent model dosezanja predstavlja dobar primer različitih usluga dosezanja, koji mladima nudi prostor i poverenje kako bi postali spremni za sledeći korak, te da ih, kada se to konačno dogodi, uputi na odgovarajuće usluge.

Švedska

Javna služba za zapošljavanje je sprovedla projekte u kojima su aktivnosti dosezanja sprovedli mladi koji su i sami dolazili iz NEET populacije i koji su edukovani za dosezanje drugih NEET mladih.

Izvor: PES practices for the outreach and activation of NEETs; A contribution of the European Network of Public Employment Services, (2015).

Španija

U zajednici Hihon uvedeni su ulični savetnici, eksperti u oblasti pedagogije i socijalnog rada, sa prethodnim iskustvom rada u lokalnim zajednicama sa mladima sa smanjenim mogućnostima. Dve ulične savetnice su u periodu od 3 nedelje sprovele 40 sati terenskog rada i radile su u paru na obilaženju lokalnih mesta gde se mladi okupljaju (parkovi, skejt parkovi, trgovi, biblioteke, plaža, centri za zapošljavanje) u različitim terminima u toku dana, kako bi stupile u kontakt sa različitim grupama neaktivnih mladih. S obzirom da su uzrastom bile bliske mladima, obučene na isti način i koristile mladima prijemčiv jezik (sleng, kulturu govora), uspele su da dođu i uspostave odnos sa mladima, te pomognu vraćanje poverenja mladih u institucije. Tokom svog rada, dosegle su 54 mladih, od čega je 31 mlada osoba pristupila GzM.

Bugarska

U 2015. godini započeo je program “Omladinskih medijatora”, koje su činili zaposleni javne službe za zapošljavanje, kao i nezaposleni mladi sa evidencije javne službe za zapošljavanje, posebno obučeni za ovu ulogu. Uloga omladinskih medijatora bila je da posreduju između neaktivnih mladih i institucija koje nude usluge socijalne i zdravstvene zaštite, edukacije i dr.

Izvor: Effective outreach to NEETs. Experience from the ground (2018)

2.2.3. OMLADINSKI PROSTORI

Omladinski prostori predstavljaju mesta gde se sprovode programi i servisi za mlade koji poboljšavaju položaj mladih, njihovu zapošljivost i zapošljavanje, preveniraju odliv mozgova i migracije, socijalnu isključenost i siromaštvo, potpomažu opšte zdravlje i blagostanje mladih. To su mesta gde se razvijaju servisi i programi kroz međusektorsku saradnju, povezujući aktere omladinske politike, jedinice lokalne samouprave, državne institucije kao i privredni sektor, bazirani na modelu saradnje koji potpomaže razvoj potencijala mladih, koristeći pristup i prostor koji je prijemčiv mladima.¹⁶ U praksi, u Republici Srbiji postoje različiti modeli prostora za mlade (od klubova, omladinskih centara i klubova, društvenih centara, prostora udruženja mladih i za mlade, prostorija kojima upravljaju lokalne kancelarije za mlade, itd.), a nacionalnom omladinskom politikom planirano je uređivanje ovog pitanja i standardizacija omladinskih prostora.

Bez obzira na to, omladinski prostori svakako mogu biti jedna od karika u dosezanju NEET mladih, jer mogu predstavljati mesta u kojima se oni okupljaju i provode svoje slobodno vreme, naročito ako su u pitanju otvoreni omladinski prostori, sa drop-in modelom rada sa mladima (prostori koji su u potpunosti prilagođeni mladima, koje mladi prepoznaju kao svoje i u koje mogu da svrate u bilo koje vreme i iz bilo kog razloga, bilo radi učešća u nekom konkretnom programu ili samo da se u njima okupe sa prijateljima i razgovaraju o svojim svakodnevnim temama).

Ovi prostori, uključujući i programe i usluge koji se u njima odvijaju, mogu predstavljati jedno od mesta na kojima se promovise GzM (ka već postojećim korisnicima prostora i programa), ali i mesto za okupljanje nove grupe mladih (u okviru omladinskih aktivnosti koje OCD kreira kao deo aktivnosti uspostavljanja kontakta), među kojima su potencijalno i NEET mladi.

Kako još uvek nije zakonom prepoznata standardizacija omladinskih prostora, za potrebe boljeg razumevanja načina funkcionisanja omladinskih prostora i kvaliteta koji treba da ponudi, ovde navodimo *Standarde omladinskih prostora*, onako kako su ih definisali akteri omladinske politike Republike Srbije u širokom nacionalnom konsultativnom procesu:

- Omladinski prostor ima primarnu misiju da služi omladinskom sektoru i mladima
- Omladinski prostor promovise saradnju
- Omladinski prostor ima kompetentni zaposleni kadar

¹⁶ Stojanović, J., i dr. (2021). Standardi omladinskih prostora (omladinski klubovi, omladinski centri i omladinski resursni centri). Omladinski savez udruženja „OPENS”.

- Omladinski prostor ima funkcionalan, bezbedan i siguran prostor za mlade
- Omladinski prostor nudi tolerantno, zdravo i bezbedno radno okruženje
- Omladinski prostor doprinosi razvoju kvaliteta omladinskog rada i sprovodi kvalitetne programe omladinskog rada
- Omladinski prostor omogućava i podstiče uključivanje mladih, udruženja za mlade, omladinskih udruženja i njihovih asocijacija
- Omladinski prostor doprinosi razvoju omladinske politike
- Promocija vrednosti
- Omladinski prostor promovise i sprovodi programe
- Transparentne finansijske procedure i organizacijske politike

Izvor: Stojanović, J., i dr. (2021). Standardi omladinskih prostora (omladinski klubovi, omladinski centri i omladinski resursni centri). Omladinski savez udruženja „OPENS”.

U tom kontekstu, preporuka je da OCD mapiraju postojanje ovakvih prostora u svojoj lokalnoj zajednici i uspostave saradnju sa onim akterima koji ovim prostorima upravljaju, sa ciljem kreiranja sigurnog prostora namenjenog mladima, koji će funkcionisati kao omladinski klub. Ovo mogu biti i prostori biblioteka, kancelarije mesnih zajednica, kulturne stanice, prostorije zadruga ili slični prostori koji postoje u zajednici.

Prostori koje OCD budu koristile u ove svrhe ne moraju ispunjavati sve standarde omladinskih prostora, sem ukoliko OCD nemaju zaista nameru da ih razvijaju u ovom pravcu, ali je svakako preporuka proučiti koji su to standardi kojima se mladima garantuje kvalitet i bezbednost, te praćenjem indikatora definisanih standardima osigurati kvalitet rada.

Ukoliko postoji mogućnost, omladinski klubovi trebali bi se otvarati u naročito ranjivim, marginalizovanim zajednicama, te na taj način mladima koji tu žive pružiti siguran i bezbedan prostor. U začetku uspostavljanja omladinskog kluba, neophodno je njegovo postojanje i sadržaj promovisati među mladima na terenu (kroz ulični rad) i kroz društvene mreže, ali se takođe osloniti i na međusobnu komunikaciju mladih, te one koji posećuju omladinski klub pozivati da u njega dovedu i svoje prijatelje.

U omladinskom klubu u samom početku mladima se ponude zabavne, kreativne aktivnosti, kao što su društvene i video igre, filmske večeri i sličan sadržaj kome inače ne mogu besplatno pristupiti u svojoj lokalnoj zajednici. Cilj ovakvih aktivnosti je pre svega prepoznavanje prostora od strane mladih kao njima relevantnog mesta, te se kroz ove uvodne aktivnosti uspostavlja prvi kontakt i identifikuju NEET mladi, a zatim s vremenom pristupa drugim fazama dosezanja (proceni i aktivaciji). Važno je napomenuti da aktivnostima u omladinskom klubu ne mora nužno da upravlja omladinski radnik ili predstavnik OCD, ali u kontekstu dosezanja za GzM, važno je da on bude prisutan i povremeno učestvuje u ovim aktivnostima, kako bi uspostavio kontakt sa mladima, ostvario odnos poverenja, diseminirao informacije o GzM, itd.

Uspostavljanje kontakta sa NEET mladima kroz omladinske prostore može imati svoje prednosti, ali i nedostatke:

<i>Prednosti</i>	<i>Nedostaci</i>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mladi imaju stalan, siguran prostor i stabilnost (znaju kada i koga će u prostoru zateći, s kim mogu da uspostave odnos).</i> • <i>Kontakt licem u lice i dobijanje informacija na licu mesta.</i> • <i>Manje šanse za spoljne faktore koji mogu remetiti uspostavljanje odnosa (kao što su buka, drugi događaji koji mogu odvlačiti pažnju mladih).</i> • <i>Mogućnost bržeg uspostavljanja odnosa poverenja, jer mladi mogu boraviti u prostoru duži vremenski period.</i> • <i>Opremljenost različitim interaktivnim materijalima i rekvizitima za animaciju mladih, koji ih motivišu da provode vreme u prostoru i budu u kontaktu sa OCD.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kako bi mladi u lokalnoj zajednici znali za postojanje prostora, potrebno je uložiti dodatne resurse i kapacitete u njegovu promociju, u suprotnom, manje su šanse za doseganje do neaktivnih NEET mladih.</i> • <i>Zahtevaju veće materijalne resurse za opremanje prostora, uključujući i pronalazak adekvatnog prostora koji će odgovarati potrebama.</i> • <i>Mogu imati nestandardno radno vreme (rad noću i slično), kako bi bili na raspolaganju mladima u terminima u kojima to njima više odgovara.</i>

Omladinski prostori, a naročito omladinski centri i omladinski resursni centri, mogu biti bazirani na "sve na jednom mestu" modelu integrisanih usluga (eng. one-stop-shop), kakvi postoje na nivou EU, te mladima ponuditi ne samo prostor gde se uspostavlja kontakt, već i u kome se odvija procena i aktivacija.

Primeri dobre prakse:

Finska - Ohjaamo centri

Evaluacija GzM u Finskoj ukazala je na potrebu za širim paketom usluga podrške mladima (izveštaj se naročito osvrće na usluge iz domena socijalne i zdravstvene zaštite), kako bi se mladima pružila dodatna podrška za rešavanje izazova koji predstavljaju barijeru u njihovom zapošljavanju (kao što su problemi sa mentalnim zdravljem). Stoga, a s obzirom na potrebu za holističkim procesom profilisanja mladih i podrškom, te potrebom da se mladima olakša 'navigacija' kroz različite usluge sistema, Ohjaamo model nudi upravo integrisane usluge mladima, u kojima je vrlo lako u procese podrške mladima uključiti bilo koji deo sistema (npr. ukoliko omladinski radnik proceni da je mladoj osobi potrebna psiho-socijalna podrška, na vrlo jednostavan način u proces uključuje psihologa ili psihoterapeuta). Na ovaj način, mlada osoba ne mora da prolazi kroz različite sisteme i birokratiju, već se usluge nalaze na mestu na kome ona provodi svoje slobodno vreme.

U Finskoj trenutno postoji oko 40 *Ohjaamo centara*, koji funkcionišu u preko 100 lokalnih samouprava, od velikih gradskih centara do ruralnih sredina. Reč 'ohjaamo' na finskom znači 'pilotska kabina' i simbolise aktivnu ulogu koju mladi imaju u upravljanju svojim životima. Mladi učestvuju u kreiranju svakog lokalnog *Ohjaamo centra*, te doprinose njegovom sadržaju, a atmosfera u ovim centrima je neformalna i neinstitucionalna, zaposleni ne nose uniforme ili akreditacije, a unutrašnjost više podseća na kafić nego na instituciju, te mladi u njih mogu ušetati kad god žele. Takođe, važna karakteristika ovih centara je i kontakt

licem u lice između mladih i zaposlenih, jer su upravo evaluacije programa ukazale da postoji izražena potreba mladih za formiranjem iskrenih, personalnih, poverljivih odnosa kao osnovom za pružanje odgovarajuće podrške za zapošljavanje.

U 2016. godini, oko 80.000 mladih je koristilo usluge *Ohjaamo centara*, na teritoriji cele Finske. Međutim, Ohjaamo zvanično registruje samo oko 10% klijenata, koji koriste više strukturiranih paketa podrške namenjenih zapošljavanju, što se opravdava nastojanjem da se mladi što manje izlažu formalnim, birokratskim procesima, te spremnošću da se stave u drugi plan podaci o učinku, u odnosu na što veću prijemčivost ovih centara mladima i veće slobode u uspostavljanju odnosa poverenja sa mladima. Osim toga, a kako bi dosegli što veći broj neaktivnih NEET mladih, *Ohjaamo centri* saraduju sa i zapošljavaju terenske omladinske radnike i OCD koje sprovode terenske aktivnosti, ali i povremeno sprovode javne akcije u lokalnim zajednicama. Takođe, sve ove aktivnosti dopunjene su i stalnim prisustvom na društvenim mrežama, kroz koje se sprovodi dozezanje. *Ohjaamo centri* saraduju i sa poslodavcima različitih profila i povremeno organizuju mini-sajmove zapošljavanja.

Izvor: Addressing youth unemployment through outreach, activation and service integration, Technical dossier no. 9, November 2018

U zavisnosti od kapaciteta OCD, svakako da se može izabrati samo jedan ili više različitih pristupa NEET mladima, u cilju uspostavljanja kontakta. Međutim, kako bi se zaista dosegli neaktivni NEET mladi i motivisali za dalje uključivanje u GzM, preporuka je primenjivati sve ove pristupe, u meri u kojoj je to moguće u lokalnoj zajednici.

Pored navedenih specifičnosti svakog pristupa, neke od važnih karakteristika faze uspostavljanja kontakta su:

- **Prilagodavanje pristupa ciljnoj grupi**

Polazeći od heterogenosti NEET populacije i identifikacije NEET mladih na lokalnu, te dodatnih izazova sa kojima se suočavaju, neće svi pristupi biti adekvatni za uspostavljanje kontakta sa svakom ciljnom grupom. Na primer, ukoliko OCD nema zaposlene koji poznaju znakovni jezik, pristup na terenu ovim mladima neće dati rezultate, ali korišćenje društvenih mreža možda hoće.

- **Strpljenje**

Usled nepoverenja mladih u formalne sisteme i institucije, postoji mogućnost da će OCD morati da posveti jedan duži vremenski period samo uspostavljanju inicijalnog kontakta i poverenja. Važno je u ovoj fazi imati razumevanja za mlade, biti uporan ali ne napadan, ne odustajati i ne shvatati lično njihovo nepoverenje i nespremnost da se upuste u uspostavljanje odnosa sa omladinskim radnikom.

- **Neformalna komunikacija**

OCD karakteriše neformalna komunikacija, one nisu predstavnici institucija i nisu dužne da poštuju formalne kanale ili etiku poslovne komunikacije. Uspostavljaju odnos baziran na potrebi da se mlada osoba

razume i podrži. Takođe, u komunikaciji je bitno voditi računa o neetiketiranju mladih kao NEET ili ranjivih.

- **Održavanje uspostavljenog odnosa**

Poželjno je da osoba/OCD radnik koji uspostavlja inicijalni kontakt ili odnos sa mladom osobom bude ista osoba koja će dalje sa njom da radi i da je prati kroz procenu i aktivaciju. Mlada osoba ovog OCD radnika percipira kao osobu od poverenja, kojoj može da veruje, na koju može da se osloni i koja ima njene najbolje interese u vidu, te će i u slučaju da naiđe na određene izazove u kasnijim fazama, imati više poverenja da sa ovom osobom otvoreno razgovara o njima. Ukoliko, zbog kapaciteta OCD radnika, nije moguće da to bude ista osoba, važno je da on/a ipak zadrži neki vid odnosa i veze sa mladom osobom, makar i neformalno

- **Zaštita i sigurnost mladih u aktivnostima doseganja**

Bez obzira na pristup, važno je imati na umu zaštitu i sigurnost mladih u aktivnostima doseganja. Iako je ulični omladinski rad po ovome specifičan, jer postoje jasni izazovi i rizici kojima se terenski radnici izlažu, ovo se odnosi i na doseganje u omladinskim prostorima, kao i bilo kakav onlajn kontakt sa mladima. S obzirom na to, preporuka je da OCD imaju razvijenu politiku zaštite i sigurnosti mladih u aktivnostima doseganja, kao i da su sa istom upoznati svi zaposleni koji rade sa mladima¹⁷. Osnovna svrha ovakve politike je da osigura bezbednost i dobrobit mladih, da obezbedi adekvatno reagovanje i kreiranje sigurnog okruženja za rad sa mladima, ali i da zaštiti organizaciju, zaposlene i volontere od neutemeljenih optužbi po pitanju zlostavljanja i ugrožavanja bezbednosti mladih.

2.3. PROCENA SPREMNOSTI NEET MLADIH DA SE UKLJUČE U GZM I IDENTIFIKACIJA PREPREKA I POTREBA

Procena spremnosti da se uključe u GzM i identifikacija prepreka i potreba NEET mladih sprovodi se u cilju kreiranja potrebne podrške i njihovog uključivanja u usluge koje će ih osnažiti i pripremiti za uključivanje u GzM, odnosno na tržište rada, obrazovanje/obuku ili radnu praksu.

Procena će započeti prilikom uspostavljanja kontakta sa mladima i ona bi barem u inicijalnoj fazi trebalo da ostane neformalna, kako bi se izbeglo odvracanje (najudaljenijih) mladih. Za nezaposlene mlade, pre svega kratkoročno nezaposlene i motivisane mlade najčešće neće biti potrebe za dubinskom procenom i oni se nakon inicijalne faze i informisanja o GzM mogu uputiti na NSZ i uključivanje u GzM. Za druge podgrupe mladih nastaviće se sa dubljom procenom, nakon uspostavljenog kontakta, kroz jedan ili više individualnih razgovora.

Procena treba da dovede do svrstavanja NEET mladih u jednu od podgrupa, ali je u odnosu na prethodno prikazanih 7 potrebno izvršiti određena prilagođavanja. Na prvom mestu mladi koji se vraćaju na tržište rada ili obrazovanje, koji su već dobili posao i očekuju da uskoro počnu da rade, ili su se upisali u obrazovanje nisu podgrupa na koju se usmeravaju aktivnosti doseganja. Sa druge strane, podgrupa - ostali NEET mladi koji su prema ARS neaktivni iz „drugih” neutvrđenih razloga je najraznovrsnija i o njoj postoji najmanje znanja, te je kroz sprovođenje aktivnosti doseganja, pre svega u okviru koraka procene, potrebno

---

¹⁷ Rodić, M., Radić, D., Kalaba, V. (2013). Zaštita i sigurnost dece i mladih u omladinskom radu. Centar za omladinski rad.

prikupiti dodatne informacije o razlozima njihove neaktivnosti. Konačno, iako je očekivano da će nezaposleni NEET mladi biti na evidenciji NSZ, ciljna grupa aktivnosti dosezanja su samo ono mladi koji nisu na evidenciji NSZ.

Tabela za razvrstavanje NEET mladih u odgovarajuće podgrupe sa navođenjem dodatnih karakteristika čije postojanje ili nepostojanje može usloviti potrebu za različitom vrstom podrške, kao i potencijalnih prepreka sa kojima se podgrupa suočava.

Podgrupa	Karakteristike	Prepreke
Nezaposleni		
<i>Kratkoročno nezaposleni</i>	<ul style="list-style-type: none"> · Traže posao manje od godinu dana · Motivisani · Nisu na evidenciji NSZ i nisu upoznati sa podrškom koju pruža NSZ · Imaju (nemaju) potrebna znanja i veštine za aktivno traženje posla · Imaju (nemaju) viziju svog karijernog puta · Imaju (nemaju) radno iskustvo · Upoznati su (nisu upoznati) sa osnovnim pravima na radu i u vezi sa radom · Imaju (nemaju) razvijene meke veštine 	
<i>Dugoročno nezaposleni</i>	<ul style="list-style-type: none"> · Traže posao duže od godinu dana · Nedovoljno motivisani · Nisu na evidenciji NSZ · Prethodno su bili na evidenciji NSZ i ne veruju da NSZ može da im pomogne u pronalaženju posla · Imaju (nemaju) viziju svog karijernog puta · Imaju (nemaju) radno iskustvo · Upoznati su (nisu upoznati) sa osnovnim pravima na radu i u vezi sa radom · Imaju (nemaju) razvijene meke veštine · Imaju (nemaju) osnovne digitalne veštine 	
Neaktivni		
<i>Neaktivni zbog zdravstvenih problema, invaliditeta</i>	<ul style="list-style-type: none"> · Ne traže posao · Ne žele da rade · Demotivisani · Imaju (nemaju) status osobe sa invaliditetom · Socijalna isključenost 	<ul style="list-style-type: none"> · Diskriminacija i predrasude · Neprilagođena radna okruženja · Pristup prevozu

	<ul style="list-style-type: none"> · Nizak nivo kvalifikacija 	
<i>Neaktivni zbog porodičnih obaveza/obaveza staranja¹⁸</i>	<ul style="list-style-type: none"> · Ne traže posao · Žele (ne žele) da rade · · Žive u ruralnim sredinama/manje razvijenim sredinama u kojima je dostupnost usluga u zajednici slabija 	<ul style="list-style-type: none"> · Ne mogu da obezbede čuvanje dece (upišu decu u državnu ili privatnu predškolsku ustanovu, obezbede usluge dadilje ili drugih pružalaca usluga čuvanja dece) zbog nedovoljnih kapaciteta pružalaca usluga ili zbog nedovoljnih finansijskih sredstava · Ne mogu da obezbede staranje o zavisnim članovima porodice (nepostojanje usluga socijalne zaštite, nedovoljni kapaciteti pružalaca usluga, uslovljavanje usluga nedovoljnom „porodičnom podrškom“) · Neisplativost uključivanja na tržište rada
<i>Obeshrabreni</i>	<ul style="list-style-type: none"> · Ne traže posao · Demotivisani · Imaju (nemaju) prethodno radno iskustvo · Imaju (nemaju) razvijene meke veštine · Imaju (nemaju) osnovne digitalne veštine 	<ul style="list-style-type: none"> · Nedovoljna ponuda poslova · Ne mogu da odgovore na zahteve lokalnog tržišta rada
<i>Neaktivni iz drugih razloga</i>	<p>Razlozi neaktivnosti ove podgrupe NEET mladih ispitaće se u svakom individualnom slučaju. U okviru ove grupe sreće se i mladi koji mogu da priušte da ne rade, koji prave pauzu od posla ili obrazovanja, ali i oni koji se suočavaju sa višestrukim preprekama (socijalna isključenost, bolesti zavisnosti, sukob sa zakonom...).</p>	

Pored navedenog, korisno je ispitati i dodatne životne okolnosti svake mlade osobe, kako bi podrška bila potpuno prilagođena njenim potrebama. U tabeli ispod navode se **okolnosti koje treba ispitati, a koje mogu dati dodatne informacije o uzrocima neaktivnosti NEET mladih**, naročito NEET mladih koji su „neaktivni iz drugih razloga”.

Okolnosti	Uzroci neaktivnosti
<i>Porodica</i>	<ul style="list-style-type: none"> · Dugoročno nezaposleni roditelji · Bolesti zavisnosti u porodici · Nasilje u porodici · Nedovoljna sloboda mladih žena da samostalno odlučuju o uključivanju na tržište rada, bez saglasnosti muških članova porodice · Siromaštvo u porodici

¹⁸ Usklađivanje radnog i porodičnog života mladih žena koje nisu zaposlene, nisu u obrazovanju, niti su na obuci (NEET), UN Women 2023

	<ul style="list-style-type: none"> · Finasijska podrška roditelja (mogu da priušte da ne rade)
Okruženje/prijatelji	<ul style="list-style-type: none"> · Žive u nestandardnim naseljima ili neadekvatnim stambenim uslovima · Ne poseduju računar, nemaju internet konekciju · Pripadnici etničkih manjina · Ruralne sredine/devastirana područja sa nedovoljnom ponudom poslova i neadekvatnim javnim prevozom · Nezaposleni prijatelji · Prijatelji sa bolestima zavisnosti · Prijatelji u sukobu sa zakonom
Obrazovanje	<ul style="list-style-type: none"> · Napustili su formalno obrazovanje (nezavršena osnovna ili srednja škola) · Funkcionalno nepismeni · Digitalno (kompjuterski) nepismeni

U prilogu se daje Upitnik za prikupljanje potrebnih informacija o mladima i njihovim karakteristikama. Ipak, postoje određena pitanja i okolnosti koje ne bi trebalo ispitivati neposrednim postavljanjem pitanja, već do tih informacija treba doći postepeno kroz izgradnju odnosa poverenja sa mladom osobom (npr. nasilje u porodici, mogućnost mladih žena da slobodno odlučuju o uključivanje na tržište rada, prijatelji sa bolestima zavisnosti ili u sukobu sa zakonom...)

Uz poštovanje propisa o zaštiti podataka o ličnosti, potrebno je da **se rezultati procene i indentifikovane prepreke i potrebe podele sa drugim partnerima, pre svega NSZ, kako bi se izbeglo dupliranje aktivnosti i tako udaljavanje mlade osobe, jer bi morala više puta da iznosi iste informacije.** Za te potrebe, potrebno je od mlade osobe dobiti saglasnost za deljenje podataka.

Primeri dobre prakse:

Profilisanje neaktivnih mladih u Letoniji¹⁹

U okviru GzM u Letoniji, razvijen je nacionalni projekat „KNOW and DO!“ u cilju podrške NEET mladima na njihovom putu do tržišta rada. U okviru projekta sprovedeno je istraživanje o najugroženijim mladima u okviru NEET grupe, na bazi statističkih podataka i pregledu studija o socijalnoj isključenosti, koje je identifikovalo 5 grupa mladih koji su u najvećem riziku:

Mlade majke. Mlade žene starosti od 25 do 29 godina sa jednim ili dva deteta. Najveći broj njih ima osnovno ili srednje obrazovanje, dok su neke napustile školovanje zbog trudnoće. Mlade majke suočavaju se sa poteškoćama prilikom uključivanja (povratka) na tržište rada zbog nedostatka finansijski pristupačnih ustanova za decu i nedostatka poslova sa odgovarajućom zaradom i fleksibilnim uslovima rada.

Mladi sa zdravstvenim problemima ili invaliditetom. Ovu grupu karakteriše nizak nivo obrazovanja zbog poteškoća da redovno prisustvuju nastavi. Dodatno, imaju izazove u pronalaženju poslova sa

¹⁹ Agency for International Programmes for Youth, Methodological guidelines for targeting young people within the Project “KNOW and DO!” (2015) (available in Latvian only) accessible at http://ljp.lv/wpcontent/uploads/2015/09/metodologiskas_vadlinijas_19_10_2015.pdf.

odgovarajućim rasporedom i uslovima rada i poslodavaca koji su voljni da izvrše adaptaciju radnog mesta/okruženja.

Mladi sa problemima zavisnosti. Ova grupa se suočava sa ozbiljnim izazovima prilikom prilagođavanja i uključivanja u obrazovanje i tržište rada. Postoji nekoliko faktora u domaćinstvu i okruženju koji doprinose razvijanju zavisnosti (poremećeni porodični odnosi, negativan uticaj vršnjaka, život u oblasti gde su supstance lako dostupne)

Mladi sa niskim nivoom obrazovanja. Ovu grupu je najteže identifikovati jer uglavnom nisu registrovani na socijalne ili usluge zapošljavanja. Uključuje širok spektar mladih ljudi, od mladih koji rade u neformalnoj ekonomiji do dece iz dobrostojećih porodica koja ne žele i nisu dostupna za rad.

Mladi iz porodica sa niskim primanjima. Ovi mladi često napuštaju školu kako bi zaradili za život, ili zato što se osećaju isključeno od strane svojih vršnjaka. Često dolaze iz velikih porodica, u kojima nedostaje briga o deci i pažnja.

2.4. IZGRADNJA PARTNERSTAVA

Napomena:

Nije planirano da korak – izgradnja partnerstava bude obuhvaćen pilotiranjem. Naime, mladi će se u okviru pilotiranja, a na osnovu sprovedenog mapiranja u okviru prvog koraka, samo informisati o uslugama koje postoje na lokalnu, ali OCD radnik neće preuzeti ulogu voditelja slučaja. Dodatno, poželjno je da se kroz rad sa mladima i procenu prikupne informacije o potrebnoj podršci i uslugama, radi daljeg razvoja Modela.

Podrška mladima koji su najudaljeniji od tržišta rada često zahteva saradnju sa različitim partnerima kako bi se odgovorilo na različite prepreke sa kojima se suočavaju. Ovo uključuje prepreke koje često nisu u oblasti zapošljavanja, obrazovanja ili obuke, već spadaju u delokrug drugih usluga (socijalne, zdravstvene, stambene...). Rešavanje ovih prepreka, često je preduslov za vraćanje mlade osobe „na pravi put“, a onda u obrazovanje/obuku ili tržište rada.

U okviru prvog koraka sprovedeno je mapiranje usluga i dostupne podrške mladima na osnovu prethodno identifikovanih potencijalnih usluga, ali i procenjenih potreba koje je OCD mogla da prepozna polazeći od prikupljenih informacija o broju i karakteristikama NEET mladih na lokalnu i svog prethodnog iskustva u radu sa mladima i ugroženim grupama. **Sa izgradnjom partnerstava trebalo bi započeti odmah nakon sprovedenog mapiranja**, ali opravdano je očekivati da će se kroz dalji rad sa mladima i procenu prikupiti i dodatne informacije o potrebnoj podršci i uslugama, koje mogu usloviti potrebu za dodatnim partnerstvima.

Uvek kada je moguće **treba težiti formalizaciji partnerstava**, kroz protokole o saradnji ili slične forme u kojima bi trebalo jasno definisati uloge i odgovornosti, kapacitete i izvore finansiranja. Značajnu ulogu će ovde imati organi lokalne samouprave, koji najefikasnije mogu da obezbede učešće relevantnih aktera i odgovarajuću platformu za dijalog i saradnju. Ipak, u uslovima koji nisu idealni, potrebno je dobro i detaljno ispitati usluge koje se nude mladima i uspostaviti kontakt sa pružaocima tih usluga i u svakom slučaju izbeći upućivanje na usluge čiji su kapaciteti istrošeni, jer to može dovesti do gubitka poverenja, motivacije i daljeg udaljavanja ugroženih NEET mladih.

Bilo da se partnerstva formalizuju ili ne, kada se radi sa više partnera, potrebno je da OCD, odnosno delegirana osoba za rad sa mladom osobom, preuzme ulogu „voditelja slučaja“, kako bi se osigurao nesmetan tok i efikasnost u pružanju usluga i pomoglo mladoj osobi da se u njima snađe.

2.5. AKTIVACIJA I PRUŽANJE USLUGA

2.5.1. KREIRANJE PLANA PRIPREME ZA ULAZAK U GZM NA OSNOVU SPROVEDENE PROCENE I IDENTIFIKOVANIH PREPREKA NEET MLADIH

Aktivacija podrazumeva sprovođenje niza aktivnosti i usluga koje imaju za cilj da NEET mlade podstaknu i osnaže za ulazak u GzM i prihvatanje ponude.

Usluge koje se u fazi dosezanja pružaju mladim ljudima prilagođene su njihovim individualnim karakteristikama i specifičnim preprekama koje treba da prevaziđu i mogu se sastojati od informisanja i upućivanja na NSZ za one koji su spremni i motivisani; savetovanja, motivisanja i izgradnje veština za one koji u momentu dosezanja nisu dovoljno osnaženi da se uključe u GzM i upućivanja na druge usluge onih koji pre uklanjanja identifikovanih prepreka ne mogu da se uključe u pripremu za GzM, a samim tim ni da prihvate ponudu.

U nastavku se daje tabela koja se može koristiti kao alat prilikom izrade Plana pripreme i opredeljivanja potrebne podrške i usluga NEET mladima u okviru faze dosezanja, na osnovu njihove pripadnosti određenoj podgrupi i njihovih karakteristika.

(Napomena: Usluge čije pružanje nije planirano u okviru pilotiranja osenčene su sivom bojom u tabeli.)

PODGRUPA	KARAKTERISTIKE I OKOLNOSTI	USLUGE
KRATKOROČNO NEZAPOSLENI	· Motivisani	· Informisanje i upućivanje na NSZ
KRATKOROČNO NEZAPOSLENI	· Nedovoljno motivisani · Nemaju potrebna znanja i veštine za aktivno traženje posla · Nemaju viziju svog karijernog puta · Nisu upoznati sa osnovnim pravima na radu i u vezi sa radom	· Savetovanje, motivisanje, mentorstvo, vršnjačka podrška · Obuke za aktivno traženje posla · KViS · Informisanje o GzM i upućivanje na NSZ · Informisanje o osnovnim pravima na radu i u vezi sa radom
DUGOROČNO NEZAPOSLENI	· Nedovoljno motivisani · Prethodno su bili na evidenciji NSZ i ne veruju da NSZ može da im pomogne u pronalaženju posla · Nemaju viziju svog karijernog puta	· Savetovanje, motivisanje, mentorstvo, vršnjačka podrška · Obuke za aktivno traženje posla · KViS

	<ul style="list-style-type: none"> · Nemaju) radno iskustvo · Nisu upoznati sa osnovnim pravima na radu i u vezi sa radom · Nemaju) razvijene meke veštine · Nemaju) osnovne digitalne veštine 	<ul style="list-style-type: none"> · Informisanje o osnovnim pravima na radu i u vezi sa radom <p><i>Za one koji nemaju meke i osnovne digitalne veštine:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> · Obuke za razvoj mekih veština · Obuke za razvoj osnovnih digitalnih veština · Informisanje o GzM i upućivanje na NSZ
NEAKTIVNI ZBOG ZDRAVSTVENIH PROBLEMA, INVALIDITETA	<ul style="list-style-type: none"> · Ne traže posao · Žele (ne žele) da rade · Demotivisani · Imaju (nemaju) status osobe sa invaliditetom · Socijalna isključenost · Nemaju razvijene meke veštine · Nemaju osnovne digitalne veštine 	<ul style="list-style-type: none"> · Savetovanje, motivisanje, mentorstvo, vršnjačka podrška · Informisanje o i upućivanje na (mapirane) usluge u zajednici, kao i praćenje po potrebi · Informisanje o postupku procene radne sposobnosti <p><i>Za one koji nemaju meke i osnovne digitalne veštine:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> · Obuke za razvoj mekih veština · Obuke za razvoj osnovnih digitalnih veština · Informisanje o GzM i upućivanje na NSZ
NEAKTIVNI ZBOG PORODIČNIH OBAVEZA/OBAVEZA STARANJA	<ul style="list-style-type: none"> · Ne traže posao · Žele (ne žele) da rade · Demotivisani 	<ul style="list-style-type: none"> · Savetovanje, motivisanje, mentorstvo, vršnjačka podrška · Informisanje o i upućivanje na (mapirane) usluge u zajednici, kao i praćenje po potrebi · Informisanje o GzM i upućivanje na NSZ
OBESHABRENI	<ul style="list-style-type: none"> · Ne traže posao · Veruju da ne mogu da nađu posao · Imaju (nemaju) prethodno radno iskustvo · Nemaju) razvijene meke veštine · Nemaju) osnovne digitalne veštine 	<ul style="list-style-type: none"> · Savetovanje, motivisanje, mentorstvo, vršnjačka podrška · KViS <p><i>Za one koji nemaju meke i osnovne digitalne veštine:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> · Obuke za razvoj mekih veština · Obuke za razvoj osnovnih digitalnih veština · Informisanje i upućivanje na NSZ
NEAKTIVNI IZ DRUGIH RAZLOGA	<i>Razlozi neaktivnosti ove podgrupe NEET prepoznati su u</i>	<i>Za one koji mogu da priušte da ne rade:</i>

	<p><i>okviru prethodno sprovedene procene.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> · Mogu da priušte da ne rade · Prave pauzu od posla ili obrazovanja · Socijalna isključenost, bolesti zavisnosti, sukob sa zakonom, nepovoljne porodične okolnosti, nepovoljno okruženje... 	<ul style="list-style-type: none"> · Savetovanje, motivisanje, mentorstvo, vršnjačka podrška · Informisanje o značaju uključivanja na tržište rada · Informisanje o GzM i upućivanje na NSZ <li style="padding-left: 20px;"><i>Za one koji se susreću sa pretekama:</i> · Savetovanje, motivisanje, mentorstvo, vršnjačka podrška · Informisanje o i upućivanje na (mapirane) usluge u zajednici, kao i praćenje po potrebi · KViS · Informisanje o GzM i upućivanje na NSZ
--	--	---

Dakle, tabela se koristiti kao alat prilikom izrade Plana pripreme za ulazak u GzM i opredeljivanja potrebne podrške i usluga NEET mladima u okviru faze doseganja i ona sugeriše koje bi usluge mladoj osobi mogle da koriste polazeći od njene pripadnosti određenoj podgrupi i njenih karakteristika, ali se OCD ostavlja mogućnost da opredele i drugačiju vrstu podrške mladoj osobi u svakom konkretnom slučaju, što se navodi u okviru Plana pripreme.

2.5.2. USLUGE

- **Informisanje o Garanciji za mlade**

Jedna od osnovnih funkcija doseganja jeste pružanje informacija NEET mladima o programu GzM. Informacije koje je potrebno pružiti mladoj osobi odnose se na:

- **Objašnjenje samog programa** - šta je GzM, koji su uslovi za učešće u programu, koji je sadržaj programa (osnovne informacije o pripremi, informacija o tome kako se ponuda može sastojati od zapošljavanja, nastavka obrazovanja/obuke, radne prakse, bez ulaženja u konkretne ponude), koji je vremenski okvir trajanja programa;
- **Prednosti programa** - šta mlada osoba dobija učešćem u programu (ne u smislu koju konkretnu ponudu i dodatne usluge tokom faze pripreme može da dobije, već u kontekstu kako se njen život može promeniti ukoliko se odluči za ovaj program);
- **Uloga savetnika za mlade i OCD u odnosu na mladu osobu** - sa kim će mlada osoba raditi, imati kontakt, ukoliko se odluči da uđe u program i kako će ove osobe sa njom raditi;

Obim informacija potrebno je prilagoditi potrebama mlade osobe, odnosno njenim mogućnostima da primi i prihvati količinu informacija.

OCD ne treba mladu osobu da informiše o konkretnim uslugama i ponudama u koje će se uključiti ukoliko se registruje u GzM, jer će to biti dogovoreno sa NSZ, ali je preporučljivo da kroz redovnu komunikaciju

sa NSZ, OCD bude informisana o dostupnosti usluga i ponuda i na taj način adekvatno upravlja očekivanjima mlade osobe. U informisanju mladih o GzM, potrebno je da OCD vodi računa da mladima ne obećava ono što ne može da garantuje (npr. neku konkretnu ponudu za zapošljavanje, finansijsku podršku za čuvanje dece i sl.), kako ne bi izgubila poverenje mlade osobe ukoliko očekivanja ne budu ispunjena.

Nakon pilotiranja može se razmotriti mogućnost da se informisanje sprovodi i u saradnji sa NSZ, na način da savetnik za mlade/savetnik za zapošljavanje iz filijale dođe u prostorije OCD ili omladinski prostor, gde su mladi već komforni i predstavi im GzM.

Preporuka za OCD je da koriste od strane NSZ pripremljen informativni materijal u pisanoj formi (sa odgovarajućim vizuelnim identitetom), da koriste prilagođen jezik, kao i da pripreme materijal na jezicima nacionalnih manjina koje žive u lokalnoj zajednici. U odnosu na informacije koje je potrebno dostaviti mladoj osobi, OCD dogovara sa nadležnom filijalom NSZ koje informacije je moguće podeliti u kojoj fazi doseganja tj. koje informacije su na raspolaganju.

- **Informisanje o dostupnim uslugama u zajednici**

Na osnovu definisanih potreba mlade osobe za dodatnom podrškom, za koju OCD nemaju kapaciteta ili resursa, OCD radnici mladoj osobi pružaju informacije o postojećim, dostupnim uslugama u lokalnoj zajednici (uključujući i usluge koje se pružaju telefonskim putem ili putem interneta). Ove usluge mapiraju se prilikom prve faze u Modelu doseganja.

Informacije koje se pružaju mladoj osobi moraju biti proverene, relevantne, i po mogućnosti sadržati informacije o konkretnoj kontakt osobi unutar organizacije ili institucije kojoj se mlada osoba može direktno obratiti. Informacije moraju sadržati podatke o adresi, kontakt telefonu, imejl adresi putem koje se može ostvariti usluga, uslovima za pristupanje usluzi, kao i informacije o alternativnoj organizaciji/instituciji koja sprovodi istu ili sličnu uslugu, u slučaju da joj usluga nije pružena ili pristup usluzi nije omogućen.

- **Informisanje o osnovnim pravima na radu i u vezi sa radom**

Planom implementacije GzM za period od 2023. do 2026. godine predviđeno je da će se organizovati info sesije o pravima mladih na radu i vezi sa radom, usmerene prvenstveno na pružaoce usluga za mlade, odnosno savetnike u Nacionalnoj službi za zapošljavanje, karijerne savetnike i omladinske radnike, koji će mlade neposredno informisati o ostvarivanju i zaštiti ovih prava.²⁰

Nakon pilotiranja može se razmotriti mogućnost da se informisanje i upoznavanje mladih sa pravima na radu i u vezi sa radom realizuje u partnerstvu/saradnji sa reprezentativnim sindikatima, Inspektoratom za

---

²⁰ Planirano je da prilikom realizacije programa obuke za doseganje i aktivaciju NEET mladih (podrška SDC), na osnovu razvijenog Modela koja će trajati dva dana, SDC obezbedi prostor da trećeg dana obuke bude organizovana prezentacija o pravima mladih na radu i vezi sa radom. Toj prezentaciji bi pored OCD prisustvovali i savetnici NSZ. Plan je da prezentaciju drže predstavnici MRZBSP nadležni za oblast rada, kao i predstavnici socijalnih partnera (MRZBSP će u narednom periodu raditi na tome da obezbedi njihovo učešće).

rad i Upravom za bezbednost i zdravlje na radu koji bi mogli neposredno da informišu mlade. Takođe, trebalo bi pripremiti informativni materijal za mlade u vezi sa osnovnim pravima na radu i u vezi sa radom, a koji bi svakako bio koristan i pružaocima usluga.

- **Podrška mladoj osobi – savetovanje, motivisanje, mentorstvo, vršnjačka podrška**

Tokom procesa aktivacije, za lični i socijalni razvoj mlade osobe posebno je važno korišćenje različitih modela individualnog i grupnog rada sa mladima. Model koji će OCD primenjivati zavisi od kapaciteta organizacije i kompetencija njenih radnika, ali i potreba samih mladih.

- **Savetovanje** – fokusira se na specifična pitanja i probleme mladih. Mladima se pružaju potrebne informacije i podrška u rešavanju nekih izazova sa kojima se suočavaju, npr. u porodičnim i partnerskim odnosima, brige oko zdravlja i sl. Po potrebi, mladi se upućuju dalje ka drugim, stručnijim službama i uslugama. Paralelno, mlada osoba se osnažuje da sama rešava probleme na koje nailazi, kroz podsticanje samostalnosti, jačanje samopouzdanja i sl. (kroz učešće mlade osobe u individualnim i grupnim sesijama namenjenih ličnom razvoju). Najčešće se sprovodi na individualnom nivou.
- **Mentorstvo** – Obuhvata ličan, individualan odnos između omladinskog radnika i mlade osobe, koji se bazira na učenju. Ovo je jedinstven i personalan odnos koji zahteva planski pristup, dinamičan i recipročan, koji za cilj ima učenje i razvoj mentorisanog lica (mlada osoba pod mentorstvom), odnosno sticanje kompetencija pomoću kojih se mogu otkriti svi potencijali i omogućiti samostalno obavljanje zadataka. Mentorstvo jeste najčešće usmereno na profesionalni razvoj osobe, ali može se odnositi i na psihosocijalni razvoj ličnosti. Aktivnosti koje obavlja mentor podrazumevaju razvijanje odnosa sa mentorisanim licem i upravljanje odnosom, analizu okruženja za moguće prepreke ili pogodne prilike, obezbeđivanje resursa i mogućnosti za razvoj mentorisanog lica, postavljanje ciljeva sa mentorisanim licem, praćenje napretka i pravovremeno davanje kompletne povratne informacije. Pored toga mentor podučava, vodi proces i savetuje, pomaže u rešavanju problema, daje podršku i održava motivaciju mentorisanog lica i služi kao inspiracija.

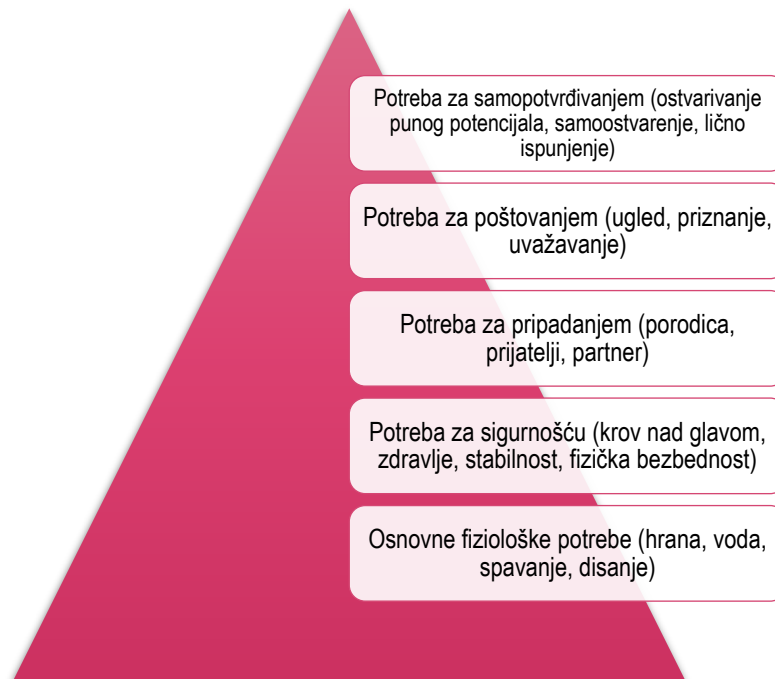
Individualni omladinski rad sastoji se od rada sa pojedincima, sa ciljem podsticanja njihovog ličnog razvoja. Uobičajeni oblici individualnog rada su sastanci "jedan na jedan", sesije savetovanja ili mentorstva, gde se stavlja fokus na mladu osobu i njene lične potrebe. Pri izvođenju individualnog razgovora, omladinski radnici nisu terapeuti/savetnici, već osobe u koje mlada osoba ima poverenje. Stoga, omladinski radnik pri razgovoru „1 na 1” treba da koristi aktivno slušanje i podržavajući stav, i da ne upadne u zamku deljenja saveta.

Ukoliko se individualni rad odvija u omladinskom klubu, potrebno je mladoj osobi obezbediti privatnost, ali je važno imati na umu i princip zaštite mlade osobe, i uvek držati otvorena vrata kancelarije/prostorije gde se izvodi razgovor, radi transparentnosti.

Neophodno je sačuvati integritet mlade osobe i sačuvati za sebe informacije koje mlada osoba u poverenju iznosi, dok ne dođe do daljih konsultacija sa nadležnim službama, ukoliko su one potrebne (npr. ukoliko postoji informacija o prekršaju zakona, sumnja na zlostavljanje i sl.)

Izvor: *Praktični priručnik za omladinski rad u zajednici. Vojnić Tunić, K. (2008.). Centar za omladinski rad.*

- **Motivisanje** – proces podsticanja mlade osobe da se u neki program uključi ili u njemu ostane. Motivacija je pojam iz psihologije koji predstavlja činioce koji podstiču na pokretanje aktivnosti osobe; izazivaju određeno ponašanje, održavaju ga i usmeravaju ka nekom cilju. U kontekstu uloge OCD da motiviše mladu osobu da se uključi u GzM ili ostane u programu, važno je definisati šta je to što bi mladu osobu motivisalo da u program uđe, koja je njena ključna potreba – egzistencija, samopoštovanje, samostalnost, sigurnost itd., te dalje osigurati da mlada osoba ne izgubi iz vida ovaj motiv i da se kontinuirano ka njemu kreće. Osim toga, preporuka je da se u kreiran individualni plan pripreme mlade osobe unesu i lako-postižući kratkoročni ciljevi, te da se sa mladom osobom uspesi u postizanju ovih ciljeva obeleže na neki način, kako bi ona prepoznala da se uspešno kreće ka ostvarivanju svoje potrebe. Prilikom definisanja potreba odnosno motiva mlade osobe, može se koristiti vizuelni prikaz *Maslovljeve piramide potreba*, kako bi mlada osoba lakše prepoznala koja potreba joj je u kojoj fazi najizraženija i šta za nju tačno ta potreba znači, kako se manifestuje.
- Grafikon: Maslovljeva piramida potreba

- **Vršnjačka podrška** – gde je moguće, poželjno je mladu NEET osobu uključiti u grupne procese sa vršnjacima i vršnjakinjama, naročito ako organizacija raspolaže mladom volonterskom strukturom koja će pomoći socijalnoj integraciji mlade osobe. Kroz vršnjačku podršku, mlada osoba osećaće pripadnost sa određenom vršnjačkom grupom, što će pomoći njen lični i socijalni razvoj. Ovaj proces svakako treba nadzirati i voditi računa da vršnjačku podršku pružaju mladi koji imaju kapaciteta za to, te i njima obezbediti mogućnost individualne podrške. Pored grupne, vršnjačka podrška može imati i individualni nivo, ali u tom slučaju je naročito važno pažljivo pratiti odnos između mlade NEET osobe i vršnjaka koji pruža ovaj vid podrške. Uloga mlade osobe koja pruža podršku u ovom modelu nije da zameni omladinskog radnika, već da dodatno "pojača"

podršku koju mlada NEET osoba ima u procesu aktivacije. Preporuka je da ovaj odnos ostane što neformalniji, kako bi se razvijao što prirodnije.

Primeri dobre prakse:

Luksemburg

Omladinski radnici nude usluge individualnog mentorstva i koučinga mladima koji su napustili obrazovanje, kroz koje pomažu mladima da kreiraju svoje lične planove za nastavak obrazovanja, dokvalifikaciju ili integraciju na tržište rada.

Izvor: Activation measures for young people in vulnerable situations. Experience from the ground.

Češka

Rubikon Romski mentorski program namenjen je mladim Romima sa iskustvom kaznenog sistema (imaju uslovnu osudu ili prolaze kroz neki vid medijacije). Model je strukturiran oko tima romskih mentora, regrutovanih iz same zajednice, koji pružaju uslugu mentorisanja, a koja se ogleda u tome da motivišu svoje klijente da ispune obaveze koje predviđa njihova sankcija, kao i da ih podrže u rešavanju stambenih pitanja, duga i drugih problema.

Izvor: Addressing youth unemployment through outreach, activation and service integration. Technical dossier no. 9. November 2018.

Grčka

Udruženje Emfasis sprovodi ulični omladinski rad sa mladima koji se nalaze u izazovnim životnim situacijama (mladi beskućnici, zavisnici od PAS, mladi sa problemima mentalnog zdravlja). Aktivnosti sprovode volonteri koji saraduju sa lokalnim institucijama i stručnjacima u pružanju podučavanja, savetovanja, kontinuirane individualne podrške. Pružaju dodatnu podršku jednom nedeljno i kao Mobilne jedinice i tokom hitnih aktivnosti usled loših vremenskih uslova (vode 'socijalne ćoškovske podrške' na kojima se mladima pružaju saveti i podrška o zdravstvenim pitanjima, pravno savetovanje, saveti za zapošljavanje i osnovne potrebe – hrana, odeća, materijali za preživljavanje, oprema za bebe i sl.). Jedna od njihovih najvažnijih uloga je povezivanje mladih na ulici sa institucijama i ekspertima.

Izvor: Effective outreach to NEETs. Experience from the ground

- **Usluge karijernog vođenja i savetovanja**

Uzimajući u obzir značaj KViS za mlade pri izboru odgovarajućeg obrazovanja u odnosu na zanimanje kojim u životu žele da se bave, za prohodnost u sistemu obrazovanja, za tranziciju na tržište rada, kao i za promociju celoživotnog učenja i upravljanja karijerom važno je osigurati dostupnost ovih usluga NEET mladima i u okviru faze dosezanja.

Kako bi se osigurao jedinstven kvalitet usluga od strane svih pružalaca koristiće se standardi KViS uspostavljeni Pravilnikom o standardima usluga karijernog vođenja i savetovanja²¹ i preporuke za implementaciju plana primene standarda usluga KViS Saveta za NOKS.

Detaljnije: Priručnik za karijerne praktičare, 2023. Projekat „Znanjem do posla“

Nakon pilotiranja, može se razmotriti mogućnost da se, ukoliko OCD nemaju kapacitete sa pružanje usluga KviS, one organizuju u saradnji sa JPOA za pružanje usluga KviS.

- **Kratke obuke za aktivno traženje posla, razvoj mekih (prenosivih) i osnovnih digitalnih veština**

Iako obuke za aktivno traženje posla sprovodi NSZ, ukoliko mlada osoba nema poverenje u institucije ili se oseća komfornije sa OCD, ove aktivnosti mogu da se realizuju i od strane OCD i da uključe obuku za pisanje CV, motivacionog pisma, predstavljanje poslodavcu, pripreme za razgovor i sl.

Nakon pilotiranja, može se razmotriti mogućnost da se sprovođenje obuka za aktivno traženje posla, organizuje u saradnji sa NSZ, korišćenjem kapaciteta savetnika za zapošljavanje ili klubova za traženje posla pri NSZ.

Napomena: Kratke obuke za razvoj mekih veština i osnovnih digitalnih veština ne ulaze u pilotiranje.

- **Upućivanje na usluge u zajednici**

Napomena: Upućivanje na usluge u zajednici ne ulazi u pilotiranje, mladi će se samo informisati o postojanju ovih usluga na osnovu sprovedenog mapiranja.

Upućivanje na usluge u zajednici prvenstveno se primenjuje kod NEET mladih koji se susreću sa preprekama koje onemogućavaju njihov efikasan ulazak na tržište rada, ali i na druge usluge koje OCD nemaju kapaciteta da samostalno pruže.

Tako će se mladi kojima je u okviru Plana aktivacije, prepoznata potreba za rešavanjem „prethodnog“ pitanja uputiti na:

- Psihološko/psihoterapijsko savetovanište
- Pravno savetovanje
- Finansijsko savetovanje
- Podrška u pribavljanju identifikacionih dokumenata
- Pomoć u ostvarivanju prava na mere iz domena zdravstvene i/ili socijalne zaštite
- Pomoć u vezi sa rešavanjem stambenog pitanja
- Pomoć u vezi sa brigom o zavisnim članovima porodice
- Pomoć u čuvanju dece
- Bračno, porodično, partnersko savetovanje
- Zaštita od nasilja (smeštaj u sigurnu kuću)

---

²¹ Pravilnik o standardima usluga karijernog vođenja i savetovanja („Službeni glasnik RS“, broj 19/19), <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2019/43/4/reg>

- Pomoć u lečenju bolesti zavisnosti, i druge

Upućivanje se sprovodi nakon sprovedenog mapiranja i uspostavljenog partnerstva, odnosno saradnje sa pružaocima usluga. Problem nastaje kada se na osnovu sprovedenog mapiranja ustanovi da usluga uopšte nema, da nisu finansijski dostupne, ili da je njihov kapacitet takav da ne može da zadovolji potrebe lokalnog stanovništva. OCD je pozvana da na taj problem ukaže i eventualno zagovara njegovo rešavanje, pre svega kod nadležnih organa JLS.

2.6. PRAĆENJE/ODRŽAVANJE KONTAKTA SA NEET MLADIMA I NAKON UPUĆIVANJA NA USLUGE DRUGIH PRUŽALACA I NSZ

Napomena: Praćenje NEET mladih nakon upućivanja u NSZ ulazi u pilotiranje dok upućivanje na usluge drugih pružalaca ne ulazi u pilotiranje. Podrška mladoj osobi prilikom registracije u GzM će se pilotirati.

2.6.1 PRAĆENJE/ODRŽAVANJE KONTAKTA SA NEET MLADIMA NAKON UPUĆIVANJA NA USLUGE DRUGIH PRUŽALACA

U slučaju kada OCD ne raspolaže kapacitetima za pružanje usluga kojima bi se ukazala neophodna podrška mladima koji imaju potrebu za rešavanjem „prethodnog“ pitanja i uklanjanje identifikovanih prepreka, mladu osobu može uputiti na druge nadležne službe, institucije ili OCD.

Kako bi OCD mogla da nastavi praćenje i pružanje podrške mladoj osobi i nakon upućivanja na druge potrebne usluge (eng. hand-holding), neophodno je dosledno sprovesti prethodne korake, odnosno:

- Mapirati i kreirati bazu kontakata relevantnih institucija/službi i proverenih i kvalitetnih usluga, ali i konkretnih zaposlenih osoba koje bi radile sa mladom osobom;
- Uspostaviti partnerstva (poželjno formalna, kroz potpisivanje memoranduma o saradnji između OCD i relevantne službe/institucije/OCD koja uslugu nudi);
- Uspostaviti redovne odnose komunikacije i razmene informacija sa zaposlenima u ovim uslugama, zaduženim za pružanje dodatnih usluga mladima u NEET situaciji (obuhvata definisanje dinamike razmene informacija npr. jednom mesečno, definisanje kanala komunikacije i sl.)

Poželjno je da zaposleni u ovim uslugama budu upoznati sa terenom na kome se sprovodi doseganje, ciljnom grupom sa kojom se radi (o čemu ih može informisati OCD), ali i da su spremni da, po potrebi, usluge pružaju na terenu ili u omladinskom prostoru (ukoliko on postoji), bar na samom početku upućivanja mlade osobe.

Podrška mladoj osobi tokom upućivanja i korišćenja usluga drugih pružalaca

Iako se mlada osoba upućuje na druge dodatne usluge podrške drugih pružalaca, poželjno je da OCD i dalje prati mladu osobu, paralelno sprovodi aktivaciju (ukoliko je moguće) i razvija odnos, radi daljeg upućivanja mlade osobe ka NSZ.

Praćenje i podršku prilikom upućivanja pruža kroz nekoliko faza:

1. Upućivanje na druge usluge – OCD nakon procene i identifikovane potrebe preporučuje mladoj osobi odgovarajuću uslugu, odnosno deli kontakt relevantne osobe koja će mladoj osobi pružiti ovu dodatnu

uslugu. Generalna preporuka je osnažiti mladu osobu da samostalno kontaktira potrebnu uslugu, ali ukoliko je procena omladinskog radnika da to nije moguće, može se pružiti podrška prilikom kontaktiranja, u vidu: pomoći u pripremi pisanog ili usmenog obraćanja (vežbanje obraćanja, pomoć u pisanju mejla), kao i ustupanje potrebne tehnike i tehnologije ukoliko se kontakt obavlja digitalnim putem (ustupanje računara, telefona i slično, sigurnog prostora u kome mlada osoba može obaviti privatni razgovor i sl.).

2. Prvi odlazak/kontakt – u zavisnosti od spremnosti mlade osobe i tipa usluge, OCD radnik može prilikom prvog odlaska/kontakta ići zajedno sa mladom osobom (generalna preporuka je da mlada osoba to radi sama, ali ukoliko još uvek nije osnažena za ovo, podrška se pruža i u ovom domenu). Po mogućnosti, prvi kontakt uživo sa osobom koja sprovodi dodatnu uslugu podrške obavlja se van institucije (ukoliko je u pitanju institucionalna podrška), na terenu, u omladinskom prostoru ili nekoj drugoj lokaciji na kojoj se mlada osoba oseća prijatno, naročito ako je mlada osoba ranije izražavala nepoverenje prema predstavnicima institucija.

3. Korišćenje kontinuiranih usluga – u slučajevima korišćenja kontinuiranih usluga (npr. sigurne kuće, psihološke podrške i sl.), OCD sa nadležnom službom i mladom osobom uspostavlja parametre razmene (potrebnih) informacija. Posebno je potrebno obratiti pažnju na zakonske odredbe kojima se štite privatnost i podaci mlade osobe, te nikako ne prikupljati ili deliti informacije bez saglasnosti mlade osobe (u slučaju maloletnog lica, saglasnosti roditelja ili staratelja). Cilj razmene informacija jeste da OCD bude upoznata sa napretkom mlade osobe, njenim razvojem i da može pružiti dodatnu podršku ako je potrebno, a prema preporukama eksperata. Parametri mogu da se odnose na dinamiku i način razmene informacija, npr. održavanje redovnih tripartitnih sastanaka (mlada osoba, OCD, pružalac dodatne usluge podrške), zatim informisanje pisanim putem (mejlom, naizmenično slanje beležaka i zapažanja između OCD i službe) i sl. U ovoj fazi, neophodno je mladu osobu uključiti u donošenje odluke o tome kako će se pratiti njen razvoj i ko će imati pristup kojim informacijama, kako bi imala "vlasništvo" nad svojim procesom i aktivnu ulogu. U pojedinim, težim slučajevima, može se dogoditi da je mladu osobu potrebno odvojiti iz okruženja i obustaviti sve započete intervencije aktivacije, dok se ne završi prethodni terapijski proces (npr. u slučajevima porodičnog nasilja ili potrebe za hospitalizacijom). U tom slučaju važno je staviti do znanja mladoj osobi da nije sama, te nastaviti sa njenim motivisanjem da ostane korisnik usluge do kraja. OCD koje nemaju kompetencije za pružanje psihološko-psihoterapijske podrške istu ne smeju sprovoditi i moraju postupati prema savetima eksperata koje sa mladom osobom rade.

Kontinuiranim praćenjem i održavanjem odnosa i podrške od strane OCD ka mladoj osobi u slučajevima korišćenja dodatnih usluga podrške drugih provajdera, osigurava se stalno prisustvo osobe sa kojom je mlada osoba razvila odnos poverenja, zadržavanje ovog poverenja i garantuje holistički pristup podršci koju mlada osoba dobija kroz doseganje i aktivaciju.

Primeri dobre prakse

Švedska

UngKOMP je projekat između švedske NSZ i 20 opština, koji se zasniva na koordinaciji resursa između NSZ i lokalnih zajednica, zajedničkom radu u kompetentnim timovima koji raspolažu različitim kompetencijama (savetnik za zapošljavanje, psiholog, edukator, socijalni radnik). Ovako formiran tim u mogućnosti je da mladoj osobi pruži holističku, koherentnu i individualnu podršku i savetovanje, pri čemu mlada osoba radi sa timom, a ne sa nizom institucija ili agencija. Usluge koje tim pruža variraju od

individualnih potreba mlade osobe, a kreću se od psihoterapije do pomoći u ostvarivanju prava na zdravstveno osiguranje. Prosečna dužina uključenosti mlade osobe u višestruke dodatne usluge koje tim pruža bila je 8 meseci.

Irska

Youthreach centri pružaju podršku mladima uzrasta od 15 do 20 godina, koji su napustili školovanje i dolaze iz socijalno ugroženih grupa. Pružaju mogućnosti formalnog obrazovanja (sa ciljem podrške mladima da steknu diplomu srednje škole), kao i zdravstvene usluge, psihološko i porodično savetovanje, razvojne aktivnosti sa ciljem sticanja kompetencija za upravljanje emocijama i frustracijom, sticanje veština asertivnosti, sportske i aktivnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena. Evaluacija je pokazala da je ovakav pristup bio naročito značajan za razvoj mekih (prenosivih) veština. Prosečna dužina uključenosti mlade osobe u rad centra je 18 meseci.

Izvor: Activation measures for young people in vulnerable situations. Experience from the ground (2018)

Na ovom mestu prikazaće se i podrška koju OCD pruža NEET mladima i nakon upućivanja na NSZ, odnosno prilikom i nakon registrovanja u GzM.

Podrška mladoj osobi prilikom registracije i nakon ulaska u GzM

Na prvom mestu, slično kao i kod upućivanja na druge pružaoce usluga, OCD treba mladoj osobi da pomogne prilikom registracije u GzM, ukoliko proceni da je takva podrška potrebna. Podrška se može sastojati u pružanju potrebne tehnike i tehnologije, ali i u pomoći prilikom popunjavanja prijave, ukoliko se registracija vrši onlajn. U slučaju kada se registracija vrši odlaskom mlade osobe u prostorije NSZ, ili na prvom dogovorenom sastanku sa savetikom NSZ, OCD radnik može mladu osobu dopratiti do filijale/ispostave i sačekati da završi sastanak sa savetnikom za mlade ili u dogovoru sa NSZ prisustvovati sastanku.

2.6.2 PRAĆENJE/ODRŽAVANJE KONTAKTA SA NEET MLADIMA NAKON UPUĆIVANJA U NSZ

Kako bi se prevenirao očekivani drop-out mladih – napuštanje programa GzM, neophodno je osigurati da mlada osoba i nakon svog ulaska u program ima podršku OCD, odnosno radnika sa kojim je uspostavljen odnos poverenja.

Pružanje podrške nakon ulaska u GzM odvija se kroz nekoliko oblika:

- **Pružanje podrške tokom učešća u GzM.** Po upućivanju na NSZ, OCD i savetnik za mlade u NSZ održavaju redovni kontakt i razmenjuju informacije (u saglasnosti sa mladom osobom), a prema sličnom modelu koji se odvija i prilikom upućivanja mlade osobe na druge usluge podrške (sa saglasnošću i aktivnim učešćem mlade osobe, kroz tripartitne sastanke, pisane razmene informacija i zapažanja, sastanke između OCD i savetnika za mlade u NSZ). Pored ovog, formalnog puta kroz redovan kontakt sa NSZ, moguće je sprovoditi praćenje i neformalnim putem, kroz direktan kontakt sa mladom osobom. Kontakt se može održavati pisanim ili usmenim putem (odlazak na kafu i sl. modeli neformalnog kontakta, van institucija), a pristup treba biti prilagođen individualnim potrebama i mogućnostima mlade osobe, te uzima u obzir i dosadašnji odnos između omladinskog

radnika i mlade osobe. Iz kontakta sa mladom osobom prikupljaju se informacije o nivou motivacije za dalje učešće u programu, nivo zadovoljstva programom, očekivanja od programa, subjektivni utisak napretka, potrebe za dodatnom podrškom, osnaživanje za asertivnu komunikaciju sa savetnikom za mlade i sl.). Preporuka je da se i u slučaju neformalne podrške sa mladom osobom definiše dinamika susreta i kanali komunikacije, a kako bi korisnik znao da nije "prepušten dalje" u sistem, već da ima stalnu podršku OCD, na koju može da računa. Informacije prikupljene direktno od mlade osobe dele se sa savetnikom za mlade isključivo uz saglasnost mlade osobe, ukoliko je to neophodno da bi se osigurao veći nivo podrške od strane savetnika za mlade i zadržavanje mlade osobe u GzM.

- **Po izlasku iz GzM.** Nakon što mlada osoba formalno dobije i prihvati ponudu, smatra se da je uspešno prošla kroz program GzM. U ovoj situaciji, preporuka je da OCD, u skladu sa svojim kapacitetima, održava komunikaciju sa licem koje je dobilo ponudu (putem telefona ili lično ukoliko se proceni da je neophodno) kako bi se lice motivisalo i podržalo da ostane i završi obuku, radnu praksu odnosno da ostane u zaposlenju.
- **Pružanje podrške u slučaju napuštanja GzM.** U slučaju da mlada osoba napusti program pre dobijanja ponude (svojevoljno ili usled drugih objektivnih okolnosti), OCD i dalje sa njom može raditi na aktivaciji, motivisanju i podršci, kako bi se mlada osoba potencijalno ponovo uključila u GzM. Potrebno je utvrditi sa mladom osobom razloge napuštanja programa, te revidirati Plan pripreme, tako što će se uzeti u obzir novonastale okolnosti, sa ciljem ponovnog motivisanja mlade osobe da uđe u GzM.

3. UPUĆIVANJE NA NSZ I REGISTRACIJA U GZM

Lice se prema NSZ usmerava uputom, tek nakon što OCD proceni da je spremno i motivisano da se registruje u GzM. **Uput** se priprema u dva primerka, od kojih jedan zadržava OCD, a drugi se predaje mladoj osobi.

Mlada osoba upućena od strane OCD prema NSZ prilikom prvog dolaska u NSZ sa sobom nosi uput, koji predaje savetniku za zapošljavanje/savetniku za mlade u NSZ. Uput treba da sadrži osnovne podatke o licu i OCD koja je lice uputila, procenu spremnosti mlade osobe da se uključi u GzM, kao i opis usluga koje su licu pružene od strane OCD pre upućivanja u NSZ. Na taj način NSZ se informiše o – *objektivnim faktorima koji mogu uticati na zapošljivost lica*, u skladu sa svojim internim procedurama, ali i uslugama koje su već pružene mladoj osobi, bez potrebe da mlada osoba ponovo iznosi iste informacije. Zavisno od pravca u kome NSZ bude razvijala platformu za GzM i onlajn registraciju, ovi podaci bi mogli da se unose i elektronski od strane OCD, u formi elektronskog uputa.

Da bi mogli da se prate efekti doseganja i usluga OCD, potrebno je da NSZ u okviru svog jedinstvenog informacionog sistema, prepozna polje u okviru kog bi se čekiralo da je lice upućeno od strane OCD.

Dodatno, OCD dostavlja NSZ, na mesečnom nivou, spisak lica koja su upućena na NSZ sa osnovnim podacima, radi provere da li su se sva lica koja su dobila uput i prijavila NSZ, odnosno registrovala u GzM.

Povratnu informaciju, NSZ treba da vrati OCD u roku od 30 dana, na osnovu čega OCD može da proveri koliko je bila uspešna u radu sa NEET mladima i da eventualno još jednom kontaktira one mlade sa uputom koji se u roku od mesec dana nisu prijavili NSZ, odnosno u program GzM.

NSZ takođe treba da informiše OCD o planiranim merama i aktivnostima u daljem radu sa korisnikom.

I pre upućivanja lica ka NSZ, potrebno je da postoji redovna, uvremenjena komunikacija i koordinacija između filijale NSZ i lokalne OCD koja sprovodi doseganje, kako bi NSZ blagovremeno dobijala informacije o broju mladih koji se javljaju/pojavljaju kao potencijalni korisnici GzM, te dala do znanja ukoliko ove brojke prevazilaze trenutne kapacitete i resurse. Sa druge strane, neophodno je da OCD imaju informacije o tome šta tačno nude i promovišu ka mladima, koje informacije je potrebno da im ponude, kako bi mladima stvorili realna očekivanja od GzM i da ne bi obećavali nešto što nije garantovano. Na primer, mlada osoba može imati potrebu za podrškom u domenu čuvanja dece, što radnik OCD navede kao jednu od mogućnosti ukoliko se uključi u GzM, a nakon što se mlada osoba zaista prijavi, od savetnika u NSZ dobije informaciju da ovo nije moguće.

4. PRAĆENJE I EVALUACIJA

Praćenje aktivnosti sprovedenih od strane OCD u fazi doseganja podrazumeva definisanje pokazatelja učinka u odnosu na postavljeni cilj - registraciju NEET mladih u GzM, polazeći od prepoznatih koraka u pravcu njegovog dostizanja.

Pokazatelji:

- Broj dosegnutih NEET mladih
- Broj izdatih uputa
- Procenat dosegnutih NEET mladih koji su se registrovali u GzM
- Broj uspostavljenih partnerstava
- Broj/procenat mladih dosegnutih kroz kampanju
- Broj/procenat mladih dosegnutih kroz terenski rad
- Broj/procenat mladih dosegnutih kroz omladinske prostore
- Broj/procenat izvršenih procena spremnosti NEET mladih da se uključe u GzM
- Broj/procenat mladih sa kojima je kreiran Plan pripreme za ulazak u GzM
- Broj/procenat mladih koji koriste usluge (usluge iz oblasti aktivacije – savetovanje, mentorstvo, KviS, kratke obuke) po vrstama usluga i prosečnom broju meseci pružanja usluge, razvrstano po polu i podgrupi kojoj NEET mladi pripadaju.
- Broj/procenat mladih koji su upućeni na usluge drugih pružalaca, razvrstano po pružaocima i praćenje tih usluga
- Prosečan broj meseci od uspostavljanja kontakta do upućivanja mlade osobe u GzM, razvrstano po polu i podgrupi NEET mladih²²

Pored toga, značajno je dobiti povratne informacije od NEET mladih do kojih je dosegnuto, odnosno koji su bili uključeni u usluge. Preporuka je da OCD analizira zadovoljstvo korisnika pruženom podrškom i

---

²² Za sve navedene pokazatelje biće razvijeni izveštajni formati.

uslugama, kao i reakcije mladih na kampanju i kreiran vizuelni identitet, kroz kreiranje upitnika prilagođenih mladim osobama.

4.1. PRAĆENJE PILOTIRANJA

Polazeći od toga da pilotiranje aktivnosti dosezanja i pripremljenog Modela treba da pruži dodatne informacije u pravcu unapređenja ovih aktivnosti, ali i GzM uopšte, potrebno je prikupiti dodatne podatke i informacije kako bi se ostvarile funkcije pilotiranja predviđene Planom implementacije Garancije za mlade, ali i druge prepoznate funkcije i pitanja na koja pilotiranje treba da odgovori.

OCD će izveštavanje vršiti neposredno prema NSZ, u skladu sa dogovorenom dinamikom i u formi koju odredi NSZ, dok će NSZ izveštaje obraditi i dalje dostavljati Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, kao koordinatoru GzM. Pored dostavljanja izveštaja organizovaće se i periodični (kvartalni) sastanci užeg sastava Stručne grupe Koordinacionog tela i OCD koje sprovode pilotiranje, a razmatrana pitanja i postignuti dogovori biće zabeleženi u okviru zapisnika koje priprema MRZBSP i dostavlja svim učesnicima.

- **Šta daje najbolje rezultate za različite grupe NEET mladih?**

Odgovor na pitanje šta daje najbolje rezultate dobiće se ukrštanjem različitih podataka i pokazatelja, koje prikupljaju OCD u fazi dosezanja i kasnije NSZ ulaskom mladih lica u GzM (direktno i naknadno praćenje). OCD će pored prikupljanja i dostavljanja podataka i izveštavanja po postavljenim pokazateljima biti pozvane da na periodičnim sastancima iznesu svoje stavove i iskustava iz neposrednog rada sa mladima.

- **Koje usluge podrške su najpotrebnije?**

Kako bi se prikupili podaci o potrebama NEET mladih u pilotiranju, potrebno je da se i pored toga što se Model u delu upućivanja na usluge u zajednici neće pilotirati, prikupiti podatke o potrebama NEET mladih identifikovanih u koraku - Procena spremnosti NEET mladih da se uključe u GzM.

Naknadno će se ispitati kod koliko NEET mladih je prepoznata potreba za uslugom čuvanja dece ili za obukama za razvoj digitalnih i mekih veština, a koliko njih je ovo podršku dobilo uključivanjem u GzM.

- **Koje dodatne kapacitete i kompetencije OCD i kancelarije za mlade treba da razviju radi sprovođenja delotvornih aktivnosti dosezanja?**

Potrebe za razvijanjem kapaciteta i kompetencija, pre svega OCD koje sprovode pilotiranje je potrebno kontinuirano pratiti. U okviru periodičnih sastanaka užeg sastava Stručne grupe Koordinacionog tela i OCD koje sprovode pilotiranje potrebno je ispitati različiti aspekte - omladinski rad, terenski rad, informativne kampanje, KViS, tehničke kapacitete za prikupljanje, čuvanje i obradu potrebnih podataka, kao i sve druge izazove u sprovođenju dosezanja koje iznose OCD. Pored toga, na kraju pilotiranja uži sastav Stručne grupe Koordinacionog tela treba da pripremi i upitnik koje bi popunile OCD u vezi sa potrebama za razvoj dodatnih kapaciteta i kompetencija.

- **Rezultati mapiranja dostupnih usluga za mlade na nivou lokalne samouprave**

OCD na osnovu sprovedenog mapiranja i neposrednog rada sa mladima treba da pripremi Izveštaj o postojanju/nepostojanju usluga navedenih u Modelu, ali i drugih usluga koje su OCD prepoznale kao potrebne, koji treba da sadrži i procenu finansijske dostupnosti postojećih usluga, kao i procenu da li kapacitet postojećih usluga može da zadovolji potrebe lokalnog stanovništva.

- **Prikupljanje informacija o karakteristikama i potrebama mladih koji su prema ARS neaktivni iz drugih razloga**

Planom implementacije GzM predviđeno je da bi dodatno prikupljanje informacija o karakteristikama i potrebama mladih koji su prema ARS neaktivni iz „drugih” neutvrđenih razloga moglo da postane deo aktivnosti dosezanja u okviru GzM, kako bi se istražili razlozi njihove neaktivnosti, kao i da li žele da se uključe na tržište rada, u cilju kreiranja adekvatnih pristupa za njihovu aktivaciju.

U koraku procene, planirano je razvrstavanje NEET mladih u jednu od podgrupa, uključujući i podgrupu neaktivni iz drugih razloga, uz navođenje razloga neaktivnosti, što zajedno sa navođenjem njihovih karakteristika, prepreka i potreba treba da odgovori na zahtev postavljen Planom implementacije i pruži dodatne informacije o ovoj podgrupi NEET mladih.

- **Troškovi sprovedenih aktivnosti dosezanja**

Konačno, potrebno je ispratiti i razvrstati troškve sprovedenih aktivnosti (prema sprovedenim koracima, pruženim uslugama i podgrupama NEET mladih), koji će biti od značaja za planiranje pune implementacije aktivnosti dosezanja, nakon sprovedenog pilotiranja.

5. STANDARDI USLUGA DOSEZANJA

Standardi usluga dosezanja od značaja su za uspostavljanje jedinstvenog kvaliteta u oblasti dosezanja čime se NEET mladima obezbeđuje potrebna podrška i priprema za ulazak u GzM.

Standardi:

- Aktivnosti dosezanja planiraju se na bazi dostupnih informacija o NEET mladima na nacionalnom nivou i prikupljenih informacija o NEET mladima na nivou lokalne samouprave
- Uspostavljanje kontakta prilagođeno je različitim podgrupama NEET mladih korišćenjem barem dve metode (informativne kampanje/terenski rad/omladinski prostori)
- Pružanje usluga sprovodi se u skladu sa identifikovanim individualnim potrebama korisnika u skladu sa izvršenom procenom
- Pružanje usluga se kontinuirano prati i dokumentuje u okviru Plana pripreme
- Praćenje i evaluacija usluga su u funkciji unapređivanja njihovog kvaliteta
- Ostvarivanje partnerstva za pružanje usluga
- OCD koja pruža usluge, informiše o i upućuje na druge usluge ili organizacije ukoliko je to u najboljem interesu korisnika
- Prava na privatnost, zaštitu podataka o ličnosti i srodna prava korisnika štite se pre, tokom i nakon pružanja usluga
- Opredeljeni OCD radnik kontinuirano prati mladu osobu tokom celog procesa dosezanja i nakon upućivanja kako bi pružio doslednu i personalizovanu podršku
- Usluge pružaju iskusni OCD radnici
- OCD radnici su obučeni za rad po Modelu i kontinuirano se usavršavaju u oblasti omladinskog rada i za sprovođenje aktivnosti dosezanja
- Predviđeno ukupno vreme trajanja dosezanja (uspostavljanje kontakta, procena, aktivacija i pružanje usluga) prilagođeno je različitim pogrupsama NEET mladih, odnosno potrebama svakog pojedinačnog korisnika
- Definisano trajanje pojedinih usluga

UPITNIK ZA PROCENU SPREMNOSTI MLADIH DA SE UKLJUČE U GARANCIJU ZA MLADE (GZM)

U nastavku se daje lista pitanja koje se mogu koristiti u razgovoru i proceni spremnosti mlade osobe da uključi u GzM, ispitivanju njenih karakteristika, prepreka i potreba, koje u kombinaciji sa datim tabelama u okviru dela 2.3. Modela, treba da pomognu u popunjavanju Obrasca za procenu spremnosti mladih da se uključe u GzM i svrstavanju mlade osobe u jednu od pogrupa NEET mladih. Pitanja su ovde navode formalno, ali su OCD radnici pozvani da način izražavanja i komunikaciju prilagode potrebama NEET mladih.

Važno je napomenuti da jedno pitanje neće nužno voditi do samo jedne karakteristike, već je ukupno date odgovore potrebno posmatrati radi pravilnog razvrstavanja NEET mladih i prepoznavanja njihovih karakteristika i potreba.

1. Da li ste na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ)?
2. Da li ste nekada bili na evidenciji NSZ i kakvo je vaše iskustvo?
3. Da li tražite posao/želite da radite?
4. Šta ste završili (nivo obrazovanja)?
5. Koliko dugo tražite posao?
6. Na koji način tražite posao?
7. Da li imate pripremljen CV?
8. Da li mislite da možete da nađete posao koji Vam odgovara?
9. Da li znate šta biste voleli da radite?

---

²³ NEET mladi uključeni u dosezanje moraju biti obavešteni i dati pismenu saglasnost za obradu podataka o ličnosti u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti („Sl. Glasnik“ 97/08, 104/2009, 68/2012 i 107/2012). Saglasnost za deljenje podataka sa NSZ daje se u okviru obrasca - Uput.

10. Da li imate potrebne kvalifikacije/veštine da se bavite poslom koji želite?
11. Kako provodite slobodno vreme?
12. Da li ste prethodno radili i koliko dugo?
13. Kakav je bio vaš ugovor sa poslodavcem ako ste prethodno radili (ugovor na neodređeno ili određeno vreme/ugovor o privremenim i povremenim poslovima, ugovor o delu/samozaposlen/rad u sivoj zoni)?
14. Da li znate koja su vaša prava po osnovu rada i načine da ih zaštitite (odmori, minimalna zarada, zdravlje i bezbednost na radu...)?
15. Šta smatrate da su vam prepreke da se uključite na tržište rada (nedostatak radnog iskustva, nedovoljno znanje engleskog jezika, nedovoljne digitalne veštine...)
16. Šta bi vam pomoglo da se uključite na tržište rada?
17. Zašto ne tražite posao/ne želite da radite?

Pitanja za mlade koji na pitanje zašto ne traže posao odgovore da imaju zdravstvenih problema ili da su OSI (18-21.)

18. Da li imate status OSI?
19. Da li ste prošli kroz postupak procene radne sposobnosti?
20. Da li imate odgovarajući pristup javnom prevozu, spostveni prevoz i da li biste mogli bez poteškoća da stignete do potencijalnog poslodavca/mesta rada?
21. Šta bi Vam bilo potrebno da se uključite na tržište rada/aktivno tražite posao?

Pitanja za mlade koji na pitanje zašto ne traže posao odgovore da imaju obavezu staranja (22-25.)

22. O kome se starate/pružate brigu (deci, zavisnim članovima porodice)?
23. Da li biste želeli da se uključite na tržište rada ukoliko biste imali podršku, odnosno kome da poverite čuvanje dece/zavisnih članova porodice?
24. Da li znate koje usluge u zajednici postoje i da li biste ih koristili?
25. Zašto ne biste želeli da koristite usluge u zajednici (nisu kvalitetne, nisu finansijski dostupne/isplative, žele sami da pružaju potrebnu brigu...)
26. Da li živite sa roditeljima?
27. Da li su Vam roditelji zaposleni?
28. Da li Vam roditelji pružaju dovoljnu finasijsku podršku tako da ne morate da radite?
29. Da li posedujete računar/pametni telefon?
30. Da li imate imejl adresu?
31. Da li imate internet konekciju?

32. Da li koristite neku od usluga socijalne zaštite i koju?

OBRAZAC 1- PROCENA SPREMNOSTI NEET MLADIH DA SE UKLJUČE U GARANCIJU ZA MLADE

Ime i prezime lica:

Datum rođenja:

Pol:

Mesto stanovanja:

JMBG:

Nivo obrazovanja:

NEET podgrupa kojoj mlada osoba pripada:

- Kratkoročno nezaposleni
- Dugoročno nezaposleni
- Neaktivni zbog zdravstvenih problema, invaliditeta
- Neaktivni zbog porodičnih obaveza/obaveza staranja
- Obeshrabreni
- Neaktivni iz drugih razloga (uz navođenje razloga neaktivnosti)

Karakteristike:

Prepreke:

Potrebe:

(Navode se i potrebe na koje OCD neće odgovoriti neposredno ili upućivanjem na druge pružaoce usluga u zajednici, kako bi mogle da se isprate potrebe NEET mladih, kao što su usluge socijalne zaštite, stanovanje, čuvanje dece, obuke za razvoj mekih i digitalnih veština. O ovim uslugama NEET mladi će se u okviru pilotiranja samo informisati na osnovu sprovedenog mapiranja.)

OBRAZAC 2 - PLAN PRIPREME ZA ULAZAK U GARANCIJU ZA MLADE

Ime i prezime lica:

Mesto stanovanja:

JMBG:

Kontakt:

Usluge u koje će se mlada osoba uključiti

Usluga:	Cilj usluge:	Planirani datum uključivanja:	Trajanje usluge:

OBRAZAC 3 – UPUT ZA UKLJUČIVANJE U GARANCIJU ZA MLADE

ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA:

ADRESA:

MB:

DATUM:

UPUT ZA UKLJUČIVANJE U GARANCIJU ZA MLADE

OSNOVNI PODACI O UPUĆENOM LICU:

Ime i prezime:

JMBG:

Kontakt:

Datum rođenja:

Pol:

Mesto stanovanja:

Nivo obrazovanja:

NEET PODGRUPA KOJOJ MLADA OSOBA PRIPADA:

- Kratkoročno nezaposleni
- Dugoročno nezaposleni
- Neaktivni zbog zdravstvenih problema, invaliditeta
- Neaktivni zbog porodičnih obaveza/obaveza staranja
- Obeshrabreni

- Neaktivni iz drugih razloga (uz navođenje razloga neaktivnosti)

KARAKTERISTIKE:

POTREBE:

(Posebno se navode potrebe na koje NSZ može da odgovori u okviru aktivnosti planiranih Planom implementacije Garancije za mlade, kao što su usluge čuvanja dece, obuke za razvoj mekih i digitalnih veština, procena radne sposobnosti.)

USLUGE KOJE SU LICU PRUŽENE OD STRANE ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA:

Usluga	Cilj usluge	Trajanje usluge (uz navođenje datuma)

Saglasan sam da se gore navedeni podaci dostave Nacionalnoj službi za zapošljavanje u cilju uključivanja i registracije u program Garancije za mlade, odnosno uključivanja u usluge pripreme i dobijanja ponude za unapređenje zapošljivosti i zapošljavanja.

_____
Potpis korisnika/ce usluga OCD

_____
Ime, prezime i potpis OCD radnika

_____
Direktor/ovlašćeno lice OCD